

PROF. DR.
MİTHAT İDEMEN

İSTANBUL / MAYIS 2016

1954

TMMOB
Elektrik Mühendisleri Odası
İstanbul Şubesi

SAYGI BULUŞMASI:
PROF. DR. MİTHAT İDEMEN

EMO Yayın No: GY/2016/648

ISBN: 978-605-01-0890-3

Adres: Dikilitaş Mah. Eren Sk. No:30 Beşiktaş / İstanbul

Tel: 0212 259 11 50

Faks: 0212 258 36 55

Web: <http://istanbul.emo.org.tr>

E-Posta: istanbul@emo.org.tr

Yayın Tarihi: Mayıs 2016

Baskı

Golden Medya Matbaacılık ve Tic. A.Ş.

Adres: 100. Yıl Mah. Mas-Sit 1. Cad. No:88 Bağcılar - İstanbul

Tel: 0212 629 00 24

SUNUŞ

Elektrik Mühendisleri Odası olarak, İstanbul Teknik Üniversitesi ile başlattığımız ortak çalışma sürecinde, mesleğimizin hayatta kalmış kurucu ve onların takipçisi hocalarımızı anmak, onların hem yaşam hikâyelerini hem akademik birikimlerini tarihe sözlü tanıklık anlayışıyla gelecek kuşaklara aktarmada bir köprü görevi üslenecek İTÜ’NÜN ÇINARLARI-I ve II kitaplarını yayımladık.

Söz konusu kitaplar ile hayatlarını yitirmiş hocalarımız için düzenlediğimiz anma etkinliklerinin yanı sıra hayatta olan hocalarımıza yönelik bir dizi yeni etkinlik yapılması gerekliliği de bir görev olarak önümüze çıktı.

Bilim ve Teknolojinin insan yaşamında açtığı ışıklı yolların önderleri olmuş hocalarımız ile sağlıklarında bir araya gelerek onlarla kucaklaşmak, bizim ve ülkemiz için verdikleri uğraşlarına, bitmek tükenmek bilmeyen enerji dolu çabalarına teşekkürlerimizi sunmak, onların engin deneyimleriyle biriktirdiklerinden yeniden faydalanmak üzere düzenlediğimiz “Saygı Buluşmaları”ndan ilkinde ülkemizin yetiştirdiği, değerli, aydın, bilim insanı Prof. Dr. Mithat İdemen ile birlikte oluyoruz.

Sayın İdemen’in 1935 Mayıs’ında Urfa’da başlayan yaşam serüveni, ortaokul ve lise yıllarında buluştuğu hayalleriyle onu Harran ovasından başlayan bir yolculukla İstanbul’a taşıırken, pusulası bilimin sonsuzlukta ışılan ufkunu gösteriyordu. 15 yaşındaki delikanlının İstanbul’a gelir gelmez belki de ayağının tozuyla Beyazıt meydanına gidip İstanbul Üniversitesinin kapısından başını uzatıp, üzerinde ‘Profesörler Evi’ yazılı binaya gözlerini dikerek uzunca bir süre oradan çıkacak profesörleri görebilmek için beklemesi bu yüzdendi.

Günümüzle kıyaslandığında, o yıllarda ülke koşullarında açıkça görülen yoksunluk, özellikle okumaya hevesli gençlerin çocukluk hallerini kısa sürede üzerlerinden atıp, onları hızla geliştiriyor ve böylece lise yıllarından başlayarak neredeyse kendi göbeklerini kendilerinin kestiği

bir olgunluğa erİştiriyordu. Mithat İdemen'in kayıt olmak için gözüne kestirdiğı Pertevniyal lisesine gidip o mermer merdivenleri tek başına tırmanması, başka türlü nasıl anlaşılabilirdi?

Dönemin başarılı lise öğrencileri, İTÜ'ye adım attıklarında, günümüz öğrencilerinin bambaşka bir dünyayla buluşmalarına benzer duygular yaşamamışlardı. Onlar için doğal bir sürecin geçilmesi gereken aşamalarından sadece biriydi bu. Başarılarının, diğere öğrencilerden öne çıkmış olmalarının, sadece moral ödüllendirmelerle karşılık bulması, onları başarıyı kanıksamış insanlar haline getirmişti neredeyse. Bu durumun yarattığı özgüvenle üniversite eğitimlerini içselleştirerek, zaman zaman bu eğitimi sorgulayarak, hocalarıyla tartışarak, olmaması gerekenleri ayıklayıp, zihinlerinde idealize ettikleri öğretim anlayışını kendi akademik kariyerleri sürecine doğru taşıdılar: Sadece öğrenmek, derinlemesine öğrenmek... Bunu yaparken de bilimsel makaleler yayınlamanın fazla düşünülmediğı ve aynı zamanda pratiğere yönelik uygulamaların yeterince hayata geçirilemediğı bir öğretim anlayışının kendi içinde dönüşerek geliştiğı ve söz konusu eksikliklerin giderilmesi yolunda önemli adımların atıldığı bir döneme katkı vermenin heyecanını yaşadılar. Bunda, elbette üniversite kurullarında ağırlıkla yer alan birinci kuşak hocaların yol verdiğı, farklı düşüncelerin özgürce dile getirilip tartışıldığı ortamın katkısı oldu. Çalışanlardan öğrencilere, asistanlardan profesörlere dek her kesimi kucaklayan kurumsallaşma, belki günümüzdeki üniversitelerde bile raslanması zor olan demokratik bir üniversite anlayışının hayata geçirilmesini kolaylaştırmış oldu.

Matematiğı sevmek kolay değildir, bir kere sevdi mi de ondan ayrılmak kolay değildir... Mithat İdemen matematiğere olan sevdasının farkına ortaokulda varır. 2. Sınıftaki matematik öğretmeni Rıfat Türkeli'nin teşvik edici ders anlatım yöntemi onda sadece problem çözme yeteneğini değil, problem oluşturma yeteneğini de açığa çıkarır ve onun bir problemi bir sınavda arkadaşlarına sorulduğunda bu durum onda kendine ait bir şeyler yaratmak, yeni şeyler yaratmak dürtüsüne yol açar.

İTÜ'nün kapısına dayandığında Mithat İdemen'in "Matematiğı zevk alarak, tatmin olarak yapabileceğı, biraz da parasız kalmayacağı bir dal" araması da bu yüzdendi.

"Matematik ve Elektromanyetik Alanlar" konusunda ender bilim insanlarından Sayın Prof. Dr. Mithat İdemen'in ışıklı yolunu birlikte yürüyeceğiz. Birlikte yürüyeceğimiz bu yolda ne kadar çok olursak, o kadar çok aydınlanacak ve güçleneceğiz.

Her zaman demokrat kimliğiyle öne çıkan Mithat Hocamızı 81. yaşında saygıyla selamlıyoruz.

**TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası
İstanbul Şubesi**

BABAM MİTHAT İDEMEN'E DAİR....

Anılarımdan kopup gelenler, çağrışınlar... Size aktarabileceklerim bunlar. Biraz fazla duygusal, biraz fazla kişisel; ancak o benim babam.

Hafızamın derinliklerinde, çocukluğum ve babamla ilgili anılarda genellikle Heybeliada var. Bin dokuz yüz yetmişli yıllar, yaşları birbirine yakın biz üç kardeş, hepimize yüzmeyi ve bisiklete binmeyi babam orada öğretti. Orası bizim büyüti dünyamızdı. Akşamları babam eve döndüğünde orman içinde bisiklete biner veya patikalardan ruhban mektebine yürüyüşe çıkar, karınca yollarına serpmek üzere yanımıza da toz şeker veya ekmek kırıntıları alırdık. Bize rüzgârın yönünü tayin etmemizi, yuvaların deliğini örtmeyecek şekilde yemleri serpmemizi tembihlerdi. Sık sık ormanın sesini dinlememizi isterdi. Aslında bu saf ve mütevazı bir mutluluktı, doğayla bütünleşmeydi. Geceleri yıldızları izlerdik birlikte, bize onları anlatırdı.

Adanın yaz gecelerinin bizim için en özlemler beklenen aktivitesi, çok kalabalık bir çocuk ordusunun katıldığı saklambaç oyunuydu. Babam akşam yemeklerinden sonra, saklambaç oyununa gitmeden önce iki matematik sorusu sorardı bize; bir aritmetik, bir geometri problemi... O, konuyu kavradığımıza emin olduktan sonra oyuna katılırdık. Ancak yıllar içinde anladım ki bir çeşit oyun oynar gibi, çok küçük yaşta matematiği kavrayıvermişim; iki, üç bilinmeyenli denklemleri rahatlıkla çözebilir olmuşum.

Babam bu geleneğini torunları ile de devam ettirdi. Onlara matematik ve fiziği öğretti, onlarla satranç oynadı. Sizlere, şu an Melbourne Üniversitesinde okuyan oğlum Can'ın bana gönderdiği, dedesi ile ilgili oldukça duygusal bulduğum bir mesajını, aynen iletmek isterim:

“...Ben küçükken daha çok bir şeyin farkında olmadan dedem, hep bana matematik soruları sorar benimle çözerdi. Matematik bilimi ve mühendisliğin temelleri ile ilgili önemli tohumları ben hiç farkında olmadan o kafama serpiştirmişti. Doktor olmak isteyişimde, siz ikinizin (beni ve babasını kastediyor) hayatına tanık olmamın büyük rolü var; ancak mühendisliğe ilgim ise tamamen dedeme bağlı. Bugün yirmi beş bin kilometre ötede dünyanın en önde gelen sorunlarını çözmek adına 7/24 uğraşan bir üniversitede okurken, ne zaman matematik veya fizik dersleri yapsak ara ara hep dedeme teşekkür ediyorum. Bir de küçüklüğümde onlarda kaldığım günlerde uyumadan önce beni çarşafın içinde sallamasını hatırlarım zaman zaman, güzeldi...”

Babam, tarihe adımı yazdırmış matematikçi, fizikçi ve diğer bilim insanlarına duyduğu saygı ve bence minnettarlığı bizlere de aşılamaya çalıştı. Genellikle bu insanlar ile ilgili anekdotlar, uzun Pazar kahvaltılarımızın konusuydu. Pazar kahvaltıları ailece felsefe, politika, sanat, bilim, tarih gibi akla gelebilecek her konunun özgürce konuşulduğu, uzun sohbetlerin yaşandığı zevkli saatlerdi. Sophia Kovalenskaya'nın henüz çocukken nasıl bir matematik dehası olduğu ve döneminin kadınlar için koyduğu onca engellere rağmen hırsı ve zekâsı sayesinde edindiği bilim kariyeri üzerine babamın anlattıklarını hiç unutmadım.

Babamın bizlerle paylaştıkları sadece pozitif bilimle ilgili alanlar değildi. Halen adadaki evin kitaplığında yer alan Herodot tarihini okuyup bitirene ödül vaad ederdi. Kitabın tamamını okuyup bitirmeyi ilk başaran, yanılmıyorsam eğer gelini Figen oldu.

Klasik müzik babamın her zaman tutkuyla dinlediği müzik türü olmuştur. Annem ve babam çocukluğumuzda bizleri her Cumartesi sabahı, o zamanlar Maçka Maden Fakültesinde düzenlenen Devlet Senfoni Orkestrasının konserlerine götürürlerdi.

Çok küçükken uyuya kaldığım ve bu nedenle ağabeyime “utanç verici” olduğum bu konserler, farkında olmadan bende de öylesine bir klasik müzik sevgisi yarattı ki sonrasında ben ve eşim de aynı konserlere oğlumuzu götürerek bu geleneği devam ettirdik. Babamın, Herodot tarihi ile ilgili hassasiyetine benzer bir durum bazı klasik müzik eserleri için de söz konusuydu. Aynı plakları belli aralıklarla ard arda akşamları yemekte dinlerdik. “Neden yine Eroica?” diye sorduğumuzda da, “Sizler ezberleyene dek” derdi.

Çocukluğumun anıları hep toz pembe değil tabii ki. İlk kırk notumu ortaokul yıllarında tarih dersinden almıştım. Oldukça içerlemiş ve kendime yakıştıramamıştım. Benim kendime duyduğum bu tepki karşısında babamın bana söylediklerini hiç unutmam; “Önemli olan öğrenmek, notun bir önemi yok. Neden bu konuya bu kadar çok takılıyorsun? Senin tek görevin doğru bilgiye ulaşmak, onu takip etmek”.

Daha sonra onun bu öğütünü öylesine abartmıştım ki, lise yıllarında fizik dersinde bir türlü kavrayamadığım “Meissner Schaltung” konusunu anlayabilmek uğruna sevgili Duran ve Yıldız Leblebici’ye giderek onlardan yardım almıştım.

Babamın çok çeşitli konulardaki oldukça farklı bakış açıları ile olayları gözleme ve yorumlama yeteneği, her zaman dünyamı zenginleştirdi. Biz tıpçıların da ara ara matematik ve fizik problemlerine yönelmemizin bizleri zenginleştireceğini henüz fakülte yıllarındayken bana hep anlatırdı.

Tüm bu geniş bakış açısına rağmen babamla ilgili hâlâ anlamakta güçlük çektiğim bir konu var, o da neden bilimkurgu filmlerini sevmeyişi. Her ne kadar torununun zoruyla “Interstellar” a gittiye de pek hoşlanmadığını biliyoruz. Belki de pozitif bilime olan aşırı sevgi ve saygısındanandır... bunun nedenini henüz çözemedik. Benim ve oğlumun kendisini ikna edip, birlikte “Matrix” serisini izleyeceğimize dair inancımız yine de tam. Satırlarımı kendisine seslenerek bitirmek istiyorum:

“Işığınla bizi aydınlatmaya devam et babacığım! Seni seviyorum, seni seviyoruz...”

Sibel Ertan

İstanbul, 2 Mayıs 2016

HOCAMIZ PROF. DR. MİTHAT İDEMEN

Hocamız Prof. Dr. Mithat İdemem'in akademik yanının, lisans öğrencileri iken, 1973 yılında diğem bir deyişle günümüzden 43 yıl önce, Elektromanyetik Dalgaların Temelleri dersini kendisinden okumak ayrıcalığını yaşarken, farkına varmışım. Sadece ben değil, sınıf arkadaşlarım olan ve birlikte hocanın yanında doktora çalışmalarımızı yapan Prof. Dr. Hamit Serbest ve Prof. Dr. Eren Erdoğan ile daha sonraki yıllarda Prof. Dr. Alinur Büyükkaksoy da bu özel zamanları paylaşanlardandır. Ders anlatmasındaki disiplini, titizliği ve şeffaflığı bizleri hemen etkilemişti. Daha sonraki yıllarda ben ve arkadaşlarım, asistanlıktan başlayarak çeşitli akademik aşamalarımızda kendisini daima örnek almamızın ne kadar isabetli olduğunu yaşayarak görmüştük.

Prof. İdemem'in bilimsel çalışmaları uluslararası platformda büyük yankı bulmuştur. Bunları tekrarlayanın gereği yoktur. Bunun yerine şunu vurgulamak isterim: Özellikle bilimsel bir konuda not hazırlaması ve bunu bilim camiasına sunması çok etkileyicidir. Kitaplarını, makalelerini ve seminer notlarını, müziğin büyük dahisi Mozart'ın besteleri ile karşılaştırmak yerinde olur. Çalışmalarından ne bir kelime çıkartmak ne de bir kelime eklemek mümkündür. Her bir ayrıntı önemli olup, kullandığı her bir kelime gerekli ve yeterlidir. Mozart'ın el yazması partiyonlarında nasıl en ufak bir karalama veya düzeltmeye rastlanmıyor ise, İdemem'in akademik çalışmalarında da karalama, düzeltme veya anlaşılmaz en ufak bir ayrıntıya rastlanmaz. Her nokta en ince detayına kadar, son derece basit ve net bir şekilde açıklanmış ve geliştirilmiştir. Çünkü hocamız konuyu berrak bir şekilde zihnine yerleştirmiş, üstün zekâsı ve dikkati ile bilgiyi sentezlemiş ve açık olarak izleyiciye sunmaktadır. Kendisi ile çalışma ayrıcalığını yaşamış olan öğrencileri bu keyfi daima yaşamışlar, akıllarına gelen her bilimsel soru için tatmin edici cevap almışlar ve bu şekilde huzurlu olarak akademik yollarına devam etmişlerdir.

Hocamızın bizlere ve diğem öğrencilerine aktardığı sadece matematik ve elektromanyetik teori ile sınırlı kalmamıştır. Bunların yanı sıra dürüstlük, bilimsel ahlâk, inandıklarını savunma cesareti, tolerans, sevgi, çalışma disiplini gibi erdemleri de hep kendisinden öğrendik ve elimizden geldiği kadar bizden sonraki nesillere aktarmaya gayret etmekteyiz.

Asistanlığımızın ilk yılında uygulamalara girip problem çözmemiz söz konusu olunca, hocamız bizleri yanına çağırıp şöyle demişti: “Öğrenci sınıfta size çok değişik şeyler sorar, cevaplamakta zorlanacağınız

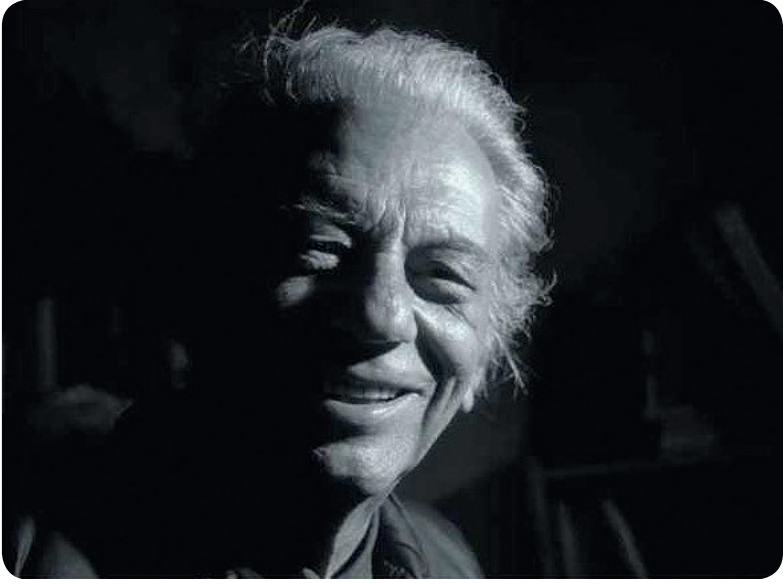
sorular da olabilir. Sakın bilmediğiniz şeyleri öğrenci deyişle ‘sabunlamaya’ kalkmayın. Öğrenci bunu hemen fark eder. O an belki bir şey söylemez, ama artık size saygı duymaz, inandırıcılığınızı yitirirsiniz. Böyle bir durumda "Bilmiyorum" diyebilmelisiniz. Her şeyi bilmek zorunda değilsiniz ama öğrenmek ve anlatmak zorundasınız. Bilmediğiniz sorunun cevabını araştırıp öğreneceksiniz ve bir sonraki hafta öğrencilere anlatacaksınız. "Bu hepimiz için tam bir hayat dersi olmuştur. Böylelikle “bilmiyorum” diyebilmenin de bir erdem olduğunu öğrenmiştik...

Bilim adamlığını kendisi için bir meslek olarak değil, bir yaşam biçimi olarak benimseyen Prof. İdemen’in diğer özelliği, ışığını sosyal yaşamında da başarılı bir şekilde yaymaya devam etmesidir. Kendisi dürüstlüğün, çağdaşlığın, kültürün, laikliğin, insan haklarının kısacası insan olmanın önemini her ortamda çevresindekilere bıkmadan usanmadan anlatmaktadır. Gerek ailesi gerekse yetiştirmiş olduğu çocukları ile onurlu bir öğretim üyesi olarak kendisini tanımış olanlara her zaman örnek oluşturmaktadır.

Ne mutlu bana ki Prof. Dr. Mithat İdemen’in yanında arkadaşlarım ile birlikte doktora çalışmamı tamamlarken asistanlığını yaptım ve bu güne kadar onunla birlikte çalışmak ayrıcalığını yaşamaktayım.

İlk Öğrencilerinden
Prof. Dr. Hamit Serbest Prof. Dr. Eren Erdoğan adına
Prof. Dr. Gökhan Uzgören

kaynaklandığını anlaşılabiliyordu. Bu düşünce ile
temennilerin böyle genç arkadaşlarının meraklısı
olduktan sonra yani aradıkları gençceği
bir yerde sağladıktan sonra motivasyon
örneklerini görmek oldu. Mithat İdemen
Galiba bu temenniyi gerçekleştiren ilk örnek
oldu. Onun elektrik mühendisi olduktan sonra
Kocaeli'de bulunan I.T.Ü'nün matematik bölümünde
asistan olmasına zaman tanıdı ve küçük kardeşi
yaşı geldi. Öğrenciliğinde kullandığı
kitabın bu kitabi bir hatıra olarak
kaleme ~~geç~~ u mudundayım. Toplumun getti
Mithat İdemen'in ölmesi temennileri

Cahit Arf

(*) Cahit Arf'ın Prof. Dr. Mithat İdemen'e yazdığı mektup.

ORD. PROF. DR. CAHİT ARF'IN MEKTUBU

Çevremden aldığım etkilerle çocukluğumdan beri mensubu olduğum toplumla öğünebilmeği belki de her şeyden çok istedim.

Başlangıçta daha doğrusu 12-13 yaşlarıma kadar bu isteğin tatmini toplumumuzun devlet olarak harita üzerinde yaygınlığı ve askeri zaferlerle ölçülüydü. Daha sonra bu ölçünün öğrenülecek bir yanı olmadığı hatta bazı hallerde utanılacak bir şey olduğu anlayışına vardım.

O yaşlara kadar geçerli olan ölçünün yerini toplumumuzun uygarlığa ve daha da özel olarak bilimsel katkılara nicelik ve niteliği aldı.

Oysa öğrendiklerim bana böyle katkıların hemen hemen hiç mertebesinde olduğunu gösteriyor ve içimde acı bir burukluk yaratıyordu.

Bu burukluk bu gün de sürmektedir. Bu burukluğun etkisi ile olacak, bir taraftan bütün ömrüm boyunca bilim adamı olmaya çalıştım bir taraftan da çok sayıda genç insanlarımızın aynı şeyi yapmalarını istedim. Oysa galiba bütün toplumlarda olduğu gibi ve belki de daha bariz olarak, toplumumuzda hırsların hemen hemen sadece zengin olmak veya yöneticiler sınıfında bulunmak yönlerinde yoğunlaştığını görüyordum. Örneğin matematik kabiliyeti olan gençlerden hemen hepsinin matematikçi değil de mühendis olmak istediğini görüyor ve üzülüydüm. Üstelik böyle genç arkadaşlarımı haksız da göremiyordum. Genç arkadaşlarımın bu eğiliminin bir ölçüde toplumsal güvence arayışından kaynaklandığını anlayabiliyordum. Bu düşünce ile temennilerim böyle genç arkadaşlarımın mühendis olduktan sonra yani aradıkları güvenceyi bir ölçüde sağladıktan sonra matematiğe dönmelerini görmek oldu.

Mithat İdemen galiba bu temennimi gerçekleştiren ilk örnek oldu. Onu elektrik mühendisi olduktan sonra İ.T.Ü. nün matematik bölümünde asistan olduğu zaman tanıdım ve küçük kardeşim gibi sevdim. Öğrenciliğimde kullanmış olduğum bu kitabı bir hatıra olarak saklar umudundayım. Toplumumuzda Mithat gibilerin çoğalması temennilerimle.

TÜBİTAK

Marmara Araştırma Enstitüsü
Matematik Bölümü, 1984

ANILAR VE GÖRÜŞLERİNDEN* SATIR BAŞLARI

“Hayatımda dönüm noktaları dediğim anlar oldu tabii. Mesela, Urfa’dan İstanbul’a göç edişimiz. Hatta Urfa’daki o yaşam tarzım, sokağa çok fazla çıkmamam, evin içerisinde kendi kendime elime geçen şeyleri okumak durumunda kalışım. Sonra Pertevniyal Lisesinde, Matematik dergisiyle tanışmam. Yine Pertevniyal Lisesinde hocaların bana olan ilgileri. Yine ortaokuldayken Rıfat beyin bana olan ilgisi. Bunlar farkında olmadan belki beni yönlendirdiler. En sonunda da Ratip beyden ders almam ve Cahit beyle karşılaşmam, Felsen’le tanışmış olmam. Bunlar küçük de görünse, bugün bulunduğum yere doğru beni yönlendiren olaylardı.”

* İTÜ’NÜN ÇINARLARI-II. KUŞAK ANILAR VE GÖRÜŞLER SYF. 167-219

Başıma gelen ilk intihal olayı!

“Ben üçüncü sınıfta iken bir veba salgını ortaya çıkmıştı Urfâda. O zamanın Türkiye Cumhuriyeti Devleti, bütün güçsüzlüğüne, zayıflığına rağmen, çok çabuk tedbir aldı; hemen köyün etrafını kuşattılar, o köye giriş çıkış yasaklandı. Bu olay üzerine, öğretmenimiz bizden veba hakkında bir kompozisyon yazmamızı istedi. Ben de bir şeyler yazdım, götürdüm. Okulda öğrencilerin hazırladığı bir aylık duvar gazetesi çıkıyordu. Öğretmenimiz, benim kompozisyonumu beğenmiş ve bu gazeteye koymaya karar vermiş. Bunu duyduğumda sevindim, çok hoşuma gitti.

Gazetede yer alacak yazıları, yazısı güzel olan çocuklar yazar, resimler yapıştırılır, sonra da duvara asılırdı. Bazen içinde bizim çözmemiz için matematik problemleri de bulunur, onları okul dışında da kendi aramızda tartışırdık.

Bir süre sonra baktım, benim yazım okul gazetesinde çıkmış. Ama ne göreyim? Yazımın altında başka bir çocuğun adı var. Ben utangaçlığımdan kimseye bir şey diyemedim, ama bunu fark eden arkadaşlarım hemen öğretmene söylediler; ‘Öğretmenim, Mehmet’in yazısının altına beşinci sınıftan birinin adı yazılmış,’ diye. Meğer benim yazımı gazeteye güzel harflerle, çini mürekkebiyle yazan, adımın yerine de kendi adını yazıvermiş. Bu, hayatta başıma gelen ilk intihal olayıdır!”

15

Babam hukuka meraklıydı

“Babamın herhangi bir diploması yoktu; ama özellikle hukuk konularında çok bilgiliydi, kendi kendini yetiştirmişti. Bütün davalarını avukat tutmadan kendisi yürütürdü. Ben hatırlıyorum, akşamları babam eve ne zaman geç gelse, mahkemede olduğunu söylerdi. Sürekli mahkemelerle uğraşırdı. Çünkü arazi davaları çoktu Urfâda. Çoğu da akrabalarla olan davalardı.

Babam da bu davalar nedeniyle hukukla çok ilgiliydi, kendini o konuda iyi yetiştirmişti. Mesela, babamda temyiz içtihatlarının hemen hemen hepsi seri halinde vardı. Bunlar kitap halinde yayınlandıkça babam sipariş verir getirtirdi. Babamdan ödünç içtihat kitapları isteyen hakimleri biliyorum. Bu kitapları biz de karıştırırdık, çok hoşumuza giderdi. Türkiye’de yaşanmış olayları, Yargıtay’a giden davaları okurduk onlardan. Orada olayın kısaca anlatıldığı hüküm kısımları ve sonunda da Yargıtay’ın kararı vardı. Geceleri bazen -ki o zamanlar elektrik yoktu, gaz lambası vardı Urfâda- biz uyurken, babam lambanın alevini iyice kısar, o loş aydınlıkta içtihatları karıştırır, kenarlarına notlar alırdı. Babam hukuka gösterdiği ilgiyi tarıma göstermiyordu artık, o yıllarda iyice soğumuştü köyden.”

‘Haydi bakalım, bunu ispat edin!’

“Bende izi kalmış öğretmenlerden biri, işte o yıllarda matematik öğretmenimiz olan Rıfat Türkeli’ydi. Rıfat bey pala bıyıklıydı, elinden eksik etmediği bir deri çantası vardı. Onu sallaya sallaya yürür, biz de ona gıptayla bakardık. Sadece biz değil, şehirdeki dükkân sahipleri, halk da öyle bakar, ‘Riyaziye hocası geçiyor,’ diye saygıyla birbirlerine gösterirlerdi. Ben ilk matematik terbiyesini işte bu Rıfat beyden almış oldum. Bize ders kitabımızda olmayan çok problem sorardı. Ben ispat sözcüğünü de ilk defa ondan duydum. Bir şeyler yazar, çizerek sonra da, ‘Haydi bakalım, bunu ispat edin’ derdi. Nedir ispatlayın dediği? Örneğin, bir geometrik şekil var, ‘Bu açı, bu açıya eşittir; ispat edin. Bu uzunluk, o uzunluğun yarısıdır; ispat edin,’ gibisinden... O geometrik şekilde var olmayan bir çizgiyi siz akıl eder de şekle eklerseniz, her şey berraklaşır, açıkça görünür hale gelirdi. Bu benim ve bazı arkadaşlarımın çok hoşumuza giderdi ve derse aşırı ilgi duymamıza neden olurdu.”

Matematiği sevmek...

“Ortaokul 2. sınıfta yaşadığım bir olayı özellikle anlatmak istiyorum. Orantı konusunu işlediğimiz günlerden birinde Rıfat bey ‘Evde bir problem uydurun, uydurduğunuz problemi çözün, getirin’ diye ödev verdi. Ben eve geldim, kitabı açtım, sorulara baktım. Problemlerdeki sayıları değiştirsem, üçü beş, beşi yedi yapsam, bu yeni bir problem kurmak olmaz, kitaptakilerin bir benzerini yazmak olurdu.

‘Ne yapsam, nasıl yapsam?’ diye düşündüm. Sonunda yeni, tamamen bana ait bir problem oluşturdum. Problem şöyleydi: Üç kişi ortaklaşa bir işe girer, bunun için değişik sermaye ortaya koyarlar. Yıl sonunda edecekleri kârı sermayelerine göre bölüşeceklerdir. Fakat üç ortaktan biri bir süre sonra ayrılmaya karar verir ve koyduğu parayı geri alır. Diğer ortaklar, yıl sonundaki kârdan ona da pay ayıracaklarını söylerler. Bu durumda, hem sermayeleri hem de ortaklık sürelerindeki farklılık dikkate alındığında, her birinin eline geçecek kâr payı ne olacaktır? Ben hem bu problemi oluşturmuş, hem de çözümünü yapıp hocaya vermiştim.

O günlerde matematikten yazılı sınav olmuştu; ama birkaç arkadaşımız sınava katılamamıştı. Ödevi verdiğimizden bir iki gün sonra Rıfat bey bu arkadaşları, sınav yapmak üzere, ön sıralara oturttu, çantasından çıkardığı ödev kâğıtlarımızın içinden birini aldı, tahtaya geçip yazmaya başladı. Öndeki arkadaşlar bana dönüp, ‘Bu senin kâğıdın’ dediler. Baktım, sahiden öğretmen benim problemimi yazıyordu tahtaya. Sınava girenler o problemi çözememişlerdi. Teneffüste hep bu konu konuşuldu. Onlar, ‘Başımıza iş açtın, nereden çıkardın bu problemi?’ diye bana sitem ettiler. Bunlar bilinçaltında bir şeyler oluşturuyor insanda. Bu

olay bende ayrı bir hava yarattı: matematikten ürkmemek, matematiği sevmek, matematiği benimsemek, sahiplenmek gibi bir etki bıraktı. O zaman bunu çok akıl etmiyordum, ama ‘Bir şeyler de bana ait olsun, ben de bir şeyler ekleyeyim, kitaplarda var olanların ötesinde şeyler olsun’ bilinci zannedersen o dönemde, farkında olmadan uyandı bende, bilinç altında.”

Bilim insanları sanki insanüstü yaratıklardı!

“O yıllarda, Türkiye’nin ilk fizikçilerinden Ord. Prof. Salih Murat Uzdilek’in Ankara Radyosunda yaptığı konuşmaları dinlerdim. O aslında gemi mühendisiymiş, sonra fizik alanında ordinaryüs profesör olmuştu. Konuşmalarında abartılı biçimde bilimi ve bilim insanlarını överdi. Örneğin, yıldızların arasındaki uzaklıklardan söz ederken, bu çok büyük sayıları ‘milyon kere milyon’ şeklinde söylerdi. Onun bu konuşmaları çok hoşuma giderdi ve bende bilim insanlarına ve bilime karşı büyük bir ilgi uyanmasına neden olurdu.

Yine o sıralarda, ağabeyimden kalmış olmalıydı, evde bulduğum İngiliz Profesör James Jeans’in yazdığı ‘Etrafımızdaki Kainat’ adlı bir kitap vardı. Onu da Türkçeye çeviren Salih Murat Uzdilek’ti. James Jeans, bilimin gelişmesini, evreni, yıldızları anlatıyordu o kitapta. 320 sayfalık bu kitap, akıcı bir dille yazılmıştı ve benim çok hoşuma gitmişti. Okudukça, bilim insanları bana insanüstü yaratıklarmış gibi geliyordu; buluşları, keşifleri sanki özel bir yetenekle ortaya koyuyorlardı. Onlara karşı büyük bir hayranlık uyanmıştı bende.”

Ord. Prof. Salih Murat Uzdilek’in (soldan ikinci) evinin bahçesinde, Prof. Selma Öztürk, Prof. Mehmet Öğder ve Güner Yavaşer ile birlikte

“Lisede matematikten bütünlemeye kaldım!”

“Urfâda lise ilk kez açıldığında, ortaokulu bitirdikten sonra, devamının bir yararı yoktur düşüncesiyle okula devam etmemiş ne kadar genç varsa, hepsi liseye gelmeye başladı. Ben liseye başladığımda, sınıfımızda benden dört, beş yaş daha büyük çocuklar vardı. Hepsini iri cüsseliydiler ve öğretmen gibi gözükürlerdi. Onlarla beraber okuyorduk. O günlerde çok genç bir matematik öğretmenimiz olmuştu: Orhan bey. Fen fakültesini, kredilerini üç yılda tamamlayarak bitirmişti, onunla övünürdü. Genç olduğundan mı ileri geliyordu, bilemiyorum, bu öğretmen, problemi tahtaya yazar, saatine bakar, problemi çözer, sonra tekrar saatine bakar, ‘Şu kadar dakikada çözdüm’, derdi. Üniversite

yıllarında da problemleri hep en önce kendisi çözmüş. Bunları bize hikâye gibi anlatırdı. Herhalde kız arkadaşlarımıza da çok bakıyor olmalıydı ki; erkek çocuklar, özellikle de arka tarafta oturan büyükler, kendisine dış biliyorlardı. Mesela, öğretmen, bu çocukları sözlü sınav için tahtaya çağırdığında, bazıları, ‘Gelmiyorum’ derlerdi. Tabii, bunu duyunca öğretmen mahcup oluyor, kızıyor ve sıfır not veriyordu. Ben küçüktüm, ama ne oldu bilmiyorum, ben de onlara uydum. Böyle durumlarda kavga bile çıktığı olurdu. Hatırlıyorum;

bir defasında Orhan beyin elinde uzun, tahta pergel vardı, çocuklardan biriyle takıştılar, birbirlerinin üzerine yürüdüler, öteki büyük çocuklar araya girerek, Urfa deyimiyle, ‘Yapma muallim bey,’ deyip, öğretmeni bir kenara çektiler. Böyle sahneler çok sık yaşanıyordu. Mesela, aşiret reislerinin çocukları vardı onlar ayrı bir problemdi. Gerçekten zordu o günler. Ben de, nasıl oldu bilmiyorum, o havaya uydum ve öğretmen bana, ‘Gel tahtaya’ dediğinde, ‘Gelmiyorum’ dediğimi hatırlıyorum. Sadece o kadar değildi. Öğretmen, ‘Kâğıtları çıkarın, yazılı sınav yapacağım’ dediğinde de kâğıt çıkarmazdık, yok derdik. Gerilir, yırtınırdı, ‘Çıkarın’ diye bağırırdı; ‘Kâğıdımız yok’ der dururduk. O, defterlerimizi alır, içinden kâğıt koparır, ‘Al, kâğıt burada işte’ derdi. Bu sefer, arkadaki çocuklar ‘Boş verin kâğıtları’ diye seslenirlerdi, boş verirdik. Kız arkadaşlarımız da buna uyardı.

Orhan bey, çoğumuzu sınıfta bıraktı. İkinci sınıfta hem geometriden hem de cebirden bütünlemeye kaldım.”

Urfa’dan İstanbul’a

‘Biz buradan gidelim artık’ dedi babam, ‘Sizin eğitiminiz için, geleceğiniz için böylesi daha iyi olur.’ 1950 yazıydı. Kalktık, geldik. Akrabalarımızdan, ‘Yapma, etme, gitme; yanlış yapıyorsun, orada perişan olursunuz’ diyen çok oldu babama. Ama babam, ‘Bu çocukların eğitimi her şeyden önemli’ dedi ve topladı bizi, İstanbul’a geldik. Ağabeyim bir evde pansiyon gibi kalıyordu. Evinde kaldığı Cafer bey çok saygıdeğer bir insandı, bir sanat okulunda muhasebe işlerine bakan bir beydi. Onun aracılığıyla, Fatih Çarşamba’da dört katlı bir ev alıp bir katına biz yerleştik, diğerlerini kiraya verdik. Urfa’daki köyün ve tarlaların bir kısmı daha bizim üzerimizdeydi. Böylece, oradan sağlanacak katkı ve kira gelirleriyle kendimizi geçindirecektik.

O yıllarda Çarşamba, daha çok Rumların oturduğu, temiz, güzel bir semtti. Evimiz, Fener’e doğru inen, Kiremit Caddesindeydi. Hemen hemen hepsi Rum olan komşularımız çok iyiydi. Az sayıda Türk aileler de vardı. Kiracılarımız da iyiydi. O kiracılarımızdan birinin kızı sonradan benim eşim oldu.”

‘Sen bu okulda yapamazsın!’

“Pertevniyal Lisesinin çok güzel bir merdivenli girişı vardı. O merdivenlerden çıktım, müdür muavininin odasını buldum. İçerde, sonradan müdür muavini olduğunu öğrendiğim bir erkek ile birkaç kadın öğretmen vardı. ‘Efendim, ben Urfâdan geliyorum, okulunuza kaydımı yaptırmak istiyorum ama bütünlemeye kaldım’ dedim. Müdür muavini çok müşfik davrandı bana. ‘Tamam çocuğum, sınavlar çok yakında başlayacak, hemen kaydını yaptıralım’ deyip, tasdiknamemi istedi. Hemen çıkarıp verdim, aldı; ama bakar bakmaz tekrar bana uzattı. ‘Evladım sen bu okulda yapamazsın. Şurada Vefa Lisesi var, oraya git’ dedi. Hiçbir şey diyemedim. Odadan çıktım, koridoru yürüyüp çıkış kapısını buldum, o görkemli, beyaz mermer merdivenlerde bir süre durdum, daha fazla gidemedim. Sıcak bir yaz günüydü; ya ağustos

O yıllarda Pertevniyal Lisesi

sonu, ya da eylül başları... Ağlamaklı oldum. Düşünsenize, İstanbul’a gelmişim, okula kaydolacağım, sınavları geçme konusunda kendime son derece güvenim var, ama müdür muavini beni okula almak istemiyor. O ağlamaklı halimle okuldan ayrılıp yürümeye başladım. Herhalde İstanbul’un standardı çok yüksek diye düşündüm. Peki, beni hiçbir okul almaz da, ortada kalırsam ne yapacaktım? Bildiğim herhangi bir meslek de yoktu; ne olacaktı benim halim? Geleceğimle ilgili ilk korku o an içime girdi. Urfâdayken, öğretmen tahtaya çağırdığında, ‘Gelmiyorum’ derken, sınavlarda boş kâğıt verirken, ne kadar rahattım!”

“Ertesi gün babamla beraber Nahit Cemal beyin Laleli’deki evine gittik. İkisi baş başa verip Urfâdaki tanıdıklarını konuştular. Sonunda Nahit Cemal bey babamı eve gönderdi, beni alıp Pertevniyal Lisesine doğru yola koyuldu. Nahit Cemal beyin yürürken bana anlattıklarından, onun edebiyat öğretmeni olduğunu anladım. Okula geldiğimizde, görevlilerin Nahit Cemal beyi selamlamak için neredeyse yarı bellerine kadar saygıyla eğilmeleri dikkatimi çekti. Meğer kendisi daha önce, CHP iktidarı döneminde, Pertevniyal’ın müdürüymüş, seçimleri DP kazanıp hükümeti kurunca Nahit beyi o görevden alıp Haydarpaşa Lisesine öğretmen olarak göndermişler. Biz doğruca üst kata çıkıp müdürün odasına yöneldik. Nahit bey, kapıda beklememi söyleyip müdürün odasına girdi. Ben koridorun duvarlarında asılı resimlere bakarak oyalanmaya başladım. Biraz sonra odaya kahve gitti. Daha sonra, bana ‘Sen burada yapamazsın’ diyen müdür muavini gelip içeri girdi ve kısa bir süre sonra dışarı çıkıp bana, ‘Çocuğum, gel benimle’ dedi. Alt kattaki

muavin odasına gittik. Tasdiknamemi istedi ve hemen oracıkta okula kaydımı yaptı. Sonra da ‘Şu gün cebir, şu gün de geometri sınavı var, gelir sınavlara girersin’ dedi.”

Bir de baktım, (x^8)’lere kadar çıkmışım!

“Cebir sınavından birkaç gün sonra geometri sınavı vardı. Sınav kapısında bekleyen öğrencileri görünce, iki dersten birden sadece benim bütünlemeye kaldığımı farkettim, çünkü o gün sınava girecekler arasında önceki günden kimse yoktu. Tabii bu öğrencilerle de yine aynı meraklı bakışmalar yaşandı ve yine sınava en son ben girdim. Sorunun birini çabucak cevapladım ama ikincisi öyle olmadı. Bir uzunluğa (x) demiştim ve bazı büyüklükleri karekökten kurtarmaya çalışıyordum. Arada sırada geriye çekilip yaptıklarımı bakıyordum. Bir de baktım, (x^8)’lere kadar çıkmışım. Olur iş değildi! Süreyya beyin yüksek sesiyle kendime geldim: ‘Olmaz, olmaz öyle, bırak!’ Kendimi çok kötü hissettim tabii. Bıraktım tebeşiri elimden, ‘Tamam, yattı bizim okul, bu iş bitti’ diye içimden geçirdim. Sonra Süreyya bey, ‘Sen başkasının yerine mi sınava giriyorsun, yoksa gerçekten bu öğrenci misin? Hüviyetin yanında mı?’ diye sordu. İşte o anda rahatladım. ‘Öğretmen beni küçümsemiyor, başkasının yerine mi giriyorsun dediğine göre durum çok da kötü değil herhalde’ diye düşündüm. ‘Tasdiknamem aşağıda, resimlerim de var’ dedim. ‘Git getir’ dedi. Hemen alt kata inip müdür muavininin yanına gittim, ‘Efendim, tasdiknamemi istiyorlar yukarıdan’ dedim. ‘Ne yapacaklarmış?’ diye sordu. ‘Sen bu öğrenci misin, yoksa başkasının yerine mi sınava giriyorsun’ diye soruyorlar dedim. O zaman tebessüm etti, ‘Haydi sen git, ben yukarı çıkar, hallederim şimdi dedi.

Sınav sonuçlarını öğrendiğimde, kendime olan güvenim yeniden yerine gelmiş oldu. İki sınavı da başarmış, sınıfı geçmiştim.”

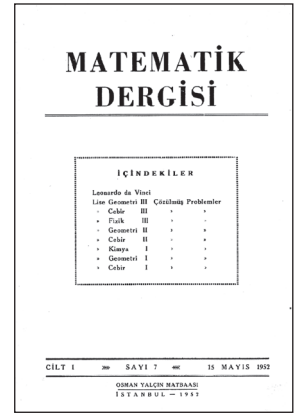
Akademik kariyere lise yıllarından ısınmak...

“Pertevniyal Lisesi dördüncü sınıfta matematik dersimize gelen ve matematik konusunda beni çok heveslendiren Ahmet (Dinç) beydi. Onun elinde FGM serisinden Fransızların yayınladığı Fransızca bir problem kitabı vardı. Fransa’daki okullarda sorulmuş olan sorular vardı içinde. Biz yavaş yavaş Teknik Üniversitenin sınavlarına hazırlanmaya başlamıştık. O zaman bugünkü gibi özel dersaneler yoktu. Ahmet beyin vermiş olduğu bu kitaptan da çok yararlandım. Bazı günler boş geçen derslerimiz olurdu. Bilirsiniz, sınıfta öğretmen yoksa genellikle gürültü olur. Zaman zaman koridorlarda dolaşan Ahmet bey, böyle durumlarda bana, ‘Sen tahtaya çık da arkadaşlarına bir şeyler anlat, gürültü etmesinler’ derdi. Ben de lisede okutulmayan, ağabeyimin kitaplarından öğrendiğim bazı konuları, örneğin sarkaç problemini,

Ay'ın dünya etrafındaki hareketini, denklemlerini çıkararak anlatırdım arkadaşlara. Ben bu problemleri çok sevdiğim için hep bunları anlatmak isterdim, öğretmenler de buna izin verirdi. Ahmet beyin bir özelliği de, arada sırada bizi İstanbul içinde gezilere götürmesiydi. Bir defasında Yassıada'da Bahriyenin tesislerini görmeye gittik. Sonra, Vaniköy'deki şeker (glikoz) fabrikasına götürdüler. Ahmet bey beni hep yanında tutar, 'Asistanım' diye tanıstırırdı. Tabii, bu durum hoşuma gider, arkadaşlar da hiç yadırgamazlardı."

Hayatımın en anlamlı ödülüydü...

"O günlerde Haydarpaşa Lisesinde öğretmen olan Emin Altan (sonra profesör oldu) ile Öğretmen Okulunda öğretmen olan Süleyman Ölçen ve arkadaşları, Matematik Dergisi adlı bir dergi yayımlıyorlardı. O dergide, bazı ilginç yazıların arkasında, okuyucuların çözüp dergiye göndermelerinin istendiği güzel problemler de vardı. Bunları çözen öğrenciler arasında kura çekilecek, kazananlara gelecek yıl derginin bir yıllık aboneliği bedava sağlanacaktı. Ben de derginin ilk sayısındaki problemlerden biri için –o zaman ben lise üçüncü sınıftaydım- cevap yolladım. Derginin ikinci sayısını aldığımda gördüm ki benim gönderdiğim şekli basmışlar ve altına benim adımı yazmışlar. Ben hayatımda pek çok ödüller aldım ama hiçbiri o gün yaşadığım duyguyu vermedi bana, uçacak gibiydim. Çok mutlu oldum. Hemen ikinci sayıdaki bir problem için de çözüm yazıp gönderdim. O da üçüncü sayıda yayınlandı ve bu hal birkaç defa daha tekrar etti. Bu durum bende büyük bir heves uyandırdı. O hocalardan Emin Altan'la sonra Teknik Üniversitede karşılaştık. Benden çok yaşlıydı ama ben Matematik Kürsüsünde asistanken o da Mekanik Kürsüsünde asistandı."

İTÜ Makine Fakültesi daha matematik ağırlıklıydı...

"Ağabeyim Baki, o zamanlar Teknik Üniversitede olduğu için, evde, onun getirdiği Teknik Üniversite katalogları vardı. Onların ders programlarına bakıp; hangi fakültelerde, hangi dersler okutuluyor diye incelerdim. Makine Fakültesi daha matematik ağırlıklı bir bölüm olarak bana cazip gelmişti. Orada matematik derslerine ek olarak; aerodinamik, termodinamik, hidrodinamik gibi dersler de vardı. Orada zevk alabilirim diye düşünüyordum. Bunun sonucunda 1953 yılında İTÜ'nün sınavına girdim ve Makine Fakültesini dördüncü olarak kazandım."

Kişiliğim üzerinde derin iz bırakan bir hoca: Ord. Prof. Dr. Ratip Berker

Ord. Prof. Dr. Ratip Berker

“Teknik Üniversiteye ilk girdiğim zaman biraz hayal kırıklığına uğradım. Hocaların bir kısmı yabancıydı. Onların dışında, özellikle ikinci sınıfta (Elektrik Fakültesine geçmiştim) tanıdığımız mekanik hocamız Ord. Prof. Dr. Ratip Berker önemliydi. Mekanik dersinin konusunu çok sevmiştim. Ratip bey, tahmin ediyorum, benim kişiliğim üzerinde derin iz bırakan bir hoca oldu. Onun ders anlatışına hayran kalmıştım. Elinde not olmadan gelirdi derse. Masaların üzerinde palto, çanta, kitap vb şeylerin bulunmasını kesinlikle istemezdi. ‘Baktığım

zaman hepinizin yüzünü görebilmeliyim’ derdi. Bir de, dersin havası bozulmasını diye, kendisinden sonra kimsenin içeri girmesini kabul etmezdi. Geç kalan arkadaşlar ders bitinceye kadar kapıda beklerdi. Ratip bey öylesine lojik bir şekilde anlatırdı ki; sanki kendisi bir binayı, bir evi çok iyi biliyor da, sizi orada gezdiriyor, tek tek odalarını gösteriyor gibiydi. Onun bu anlatışına hayran kalmıştım.”

“Üçüncü sınıfta mekanik dersi bana müthiş zevk veriyordu, matematiği biraz fazla ağır basan bir dersti. Ratip bey, dönem sonunda sözlü sınav da yapardı. Son gün, sınıfa maroken bir koltuk koymuşlar, Ratip bey orada oturuyor; doçentleri, asistanları sağında, solunda, ayakta duruyorlardı. Biz de kapının önünde bekliyorduk, birer birer içeri çağırıyorlar, girip, bir şeyler anlatıyorduk. Sıra bana geldiğinde, o günlerde doçent olan (Prof. Dr.) Hasan Özoklav (çok saygın bir hocaydı, hâlâ hayatta) Ratip beye notlarımı söyledi. Üç sınav yapılmış, notum 60 değil de, 59 olmuş. Ratip bey sevecen bir ifade ile bakıyordu yüzüme. Soruları cevaplarırken, Ratip beyin bize anlatmadığı ama kitaplardan öğrendiğim başka şeylerden de söz etmeye başladım. Ben konuştukça Ratip bey sevecen bir şekilde gülümsüyor, arada sırada Hasan beye bakıyordu. Sınavdan çıktım, daha iki üç adım atmamıştım ki, geri çağırıldılar. Ratip bey, ‘Senin notların var mı?’ diye sordu, ‘Var’ dedim. ‘Verir misin onları, bir bakayım’ dedi. Samanlı kâğıtlara yazmış olduklarımı getirdim, verdim. O notlarım bir daha bana geri gelmedi, içim sızladı onlara. Galiba asistanlarda kalmış.”

“Sınavdan birkaç gün sonra, bir gün, alt katta oturan kiracılarımızdan birinin kızı (şimdiki eşim!) ‘Sizin evde kimse yokken Teknik Üniversiteden çocuklar geldiler; Ratip bey seni istiyormuş, şu telefon numarasını da sana göndermiş’ dedi. Ertesi gün büyük bir merakla odasına gittim. Ratip bey sahiden imparator gibi bir adamdı. Teknik Üniversitenin çok sayılan, çekinilen bir hocası; öyle odasına çat kapı

girilebilen biri değil. Odasını ilk defa görüyordum. Duvarlar, yerden tavana kadar kitaplarla dolu camekânlı kitaplıktı. Büyük masaların üstleri dergi doluydu. Ratip bey koltuğundaydı. Benimle biraz konuştu, ‘Ne yapıyorsun, ne ediyorsun?’ diye sordu. Ben o zaman ‘entegral denklem’ öğrenmeye çalışıyordum. Bu konu Teknik Üniversitede okutulmuyordu, Fen Fakültesinde de okutulmuyordu; onları kendi kendime çalışıyordum. Benim okuduğum kitabı (Schmeidler’in yazdığı Almanca kitap) biraz ağır buldu. ‘O çok yüksek düzeyde bir kitap, ben sana daha düşük düzeyde bir kitap söyleyeyim, önce onu oku, sonra elindeki okursun’ dedi ve Lovit’in yazmış olduğu İngilizce kitabı tavsiye etti. Sonra da bana çekmecesinden, cildi dağılmış Fransızca bir kitap çıkarıp verdi. Bu kitap, ‘Büyük Matematikçiler’ adıyla Türkçeye de çevrilmişti. Hoca, “Bunu Ömer İnönü ve arkadaşları Türkçeye çevirmişler, ama çevirisi iyi değil, sen bunu oku” dedi. Kitabı birkaç günde bitirdim. “Ratip bey bunu eskitmiş, ciltleteyim de öyle geri götüreyim” diye düşündüm. Bir ciltçiye götürdüm, adamlar özenle ciltlediler. Keyifle Ratip beye teşekkür ettim, kitabı verdim. Memnun olacağını sanıyordum. Bozuk bir sesle, “Niye ciltlettin bunu?” dedi. Meğer kendisi dağıtmış onu, fasikül fasikül kullanmak için...”

Bakkal dükkânı önünde asistanlık teklifi

“Beyoğlu’nun arka sokaklarında, şimdiki eşim Güner ile dolaşırken bir bakkal dükkânının önünde kuyruğa girmiş insanlar gördük. O sıralar Türkiye’de çok kuyruklar olurdu; yağ kuyruğu, şeker kuyruğu gibisinden... Bir baktım Cevdet Koçak da orada, kuyrukta bekliyor. Hemen yanına gittik, merhabalaştık. ‘Ne bekliyorsunuz burada hocam?’ diye sordum. ‘Bilmiyorum, bir kuyruk var, ben de burada bekliyorum işte’ dedi, hemen arkasından da, ‘Ne oldu; mezun oldun, şimdi ne yapıyorsun?’ diye sordu. Ben, Ratip beyin dönmesini beklediğimi, onun asistanı olacağımı söyleyince, ‘Bize gelsene’ dedi. Hiç düşünmeden, ‘Gelirim’ dedim. İşte bu kadar basitçe gelişti asistan olma sürecim. Pazartesi günü kürsüye, Cevdet Koçak’ın odasına gittim. Diğer hocalar da vardı orada. Baktım, bir dilekçe yazmış; o zaman dilekçelere pul yapıştırılırdı, pulu da yapıştırmış, imzaladım. Hademeye verip dekanlığa gönderdiler. Biraz sonra hademe geldi, ‘Dekanlıktan sizi çağırıyorlar’ dedi. Matematik Kürsüsünün başında bir Alman vardı, (Ord. Prof.) Rudolf Weyrich, o izine ayrılmış, onun yerine vekâleten (Prof. Dr.) Bekir Dizioğlu bakıyordu. Dekanlıkta onu dekan ve bazı arkadaşlarıyla sohbet eder halde buldum. Benim dilekçeme onun ‘uygundur’ diye not düşmesi gerekiyormuş. Bana, ‘İyi düşündün mü?’ diye sordu. ‘Düşünecek ne var ki bunda’ dedim. ‘Peki’ dedi. Böylece ben 1958 Haziranında elektrik mühendisi diplomasını alıp temmuz ayında Makine Fakültesinin Matematik Kürsüsüne asistan olmuşum. Ratip beyin kürsüsüne değil...”

Eşimle birlikte sıkıntılar yaşadık ama pek farkında olmadık bunun...

“Okul bittikten iki yıl sonra, 1960’da Güner ile evlendik. Yaşamımız hep plansız, tantanasız geçti. Birlikte sıkıntılı günler yaşadık, ama pek farkında olmadık bunun. Sanki uykudaymışız, sarhoşmuşuz gibi geçip gitti o dönem... Çocuklarımızı da sefil etmedik; onları iyi besledik, güzel giydirdik, iyi okullarda okuttuk... Burada takdirle söylemem gerekir ki; hocalarım her zaman beni korumaya çalıştılar; onlara çok minnet borcum vardır. Ben hayatım boyunca hiç proje yapmadım. Ben asistanken, bir ek görev kavramı icat edilmişti Teknik Üniversitede. Mesela, ben, Matematik Kürsüsünde asistan, Mekanik Kürsüsünde de yardımcı asistandım. Ama benim haberim yoktu bundan. Yönetim Kurulunda oturup konuşmuşlar, beni Ratip Berker’in yanında yardımcı asistan diye göstermişlerdi. Böylece o kadrodan da maaşıma üçte bir, ya da üçte iki oranında zam yapılmış oluyordu. Ratip beyin kürsüsüne bir asistan alınacak olduğunda o kadroyu boşaltmak gerekiyordu. O zaman hocalarım kendi aralarında bir ayarlama yapıp, mesela, Teknoloji Kürsüsünde boş olan bir kadroya benim adımla aktarıyorlardı. Ben yine zamlı maaş almaya devam ediyordum. Ama buna rağmen sıkıntı çekiyorduk tabii.”

Dr. Mithat İdemen, İTÜ
Gümüşsuyu binası önünde eşi
Güner İdemen ve Dr. Cengiz
Dökmeci ile birlikte
(Eylül 1964)

Paris’te doktora...

“27 Mayıs 1960’ın hemen ertesinde Termodinamik Kürsüsünde asistan olan arkadaşım Ahmet Çoban -şimdi Kanadada yaşıyor- ‘NATO doktora bursu veriyor; gel, sınavına girelim’ dedi. O arkadaşım kazanamadı, ben kazandım. Askeri hükümet döneminde Paris’e gittim.

Orada çalışma yaptığım yer Paris Fen Fakültesi Elektronik Enstitüsü idi. Adı sonradan değişti. Ayrıca, mühendis mektepleri de vardı ama bu benim gittiğim enstitü üniversiteye bağlıydı.

Neden bursa başvururken konuyu ‘elektronik’ olarak yazdım, bilmiyorum. Elektronik alanında, o sıralarda güncel olan ve ‘parametrik sistemler’ adı verilen bir konu üzerinde çalıştım.

Daha sonra benim doktora hocam olacak, elektron mikroskoplarında çalışmalar yapmış François Bertein ile tanıştım. Çok saygıdeğer, kibar, çok şirin bir insandı. Onunla konuşup, orada kalmaya karar verdim. Kendi konularımla ilgili literatürü izleyerek, teorik çalışmalar yaptım.

Konferanslara katıldım. Bana verilen tez konusu üzerinde çalıştım; Fransız Akademisinin yayın organı olan Comptes Rendus de l'Académie des Science de Paris'de iki yayın yaptım. Onları Akademiye Nobel Ödüllü Louis de Broglie sunmuştu.

Paris'te doktoramı tamamladıktan sonra Bertein beni çağırdı, 'Bak, bir NATO projesi var, burada kal, çalışmaya devam et' dedi. Ben kararlı bir şekilde Türkiye'ye döneceğimi söyleyince ısrarından vazgeçti.

İstanbul'a döndükten bir süre sonra askere gittim. Altı ayı yedek subay okulunda, bir buçuk yılı da Darıca'da, İstihkam Taburunda olmak üzere iki yıl askerlik yaptım. Askerlik sonrası İTÜ'de Matematik Kürsüsünde asistanlığa devam ettim"

"Benim 'Yayın, yayın içindir' gibi bir anlayışım hiç olmadı. Ben kendim okuyorum, öğreniyorum; sonra bir bakıyorum, bir şeyleri eksik bırakmışlar, bunu hiç kimse yapmamış, onun üstünde uğraşıyorum. Bir şey çıkarıyorsam, başkaları da duysun diye gönderiyorum, yayınlatıyorum. Yani benim amacım, yayın yapmak değil; benim bulduğum, fark ettiğim bir şeyi herkes öğrensin diye yayın yapmak. O yüzden 'Benim amacım öğrenmektir' diyorum."

Bu bir yük, bir angarya ama...

"Asıl bağımsız dersi doçent olarak verdim. Ama asistanken de uygulamalara gidiyordum; yani hocalar ders veriyordu, ben gidip problem çözüyordum öğrencilere.

Kimileri, 'Hocalık benim hoşuma gidiyor' diyor. Ben farklı düşünüyorum. Hocalık, ders vermek; bir yükür, bir angaryadır, ama benim zevkle yaptığım bir angaryadır, şikâyetçi olduğum bir şey değil.

Asistan veya doçent veyahut da profesör olmadan, üniversitede size, 'Otur, araştırmanı yap, yayınını yap' deseler, güzel olurdu, ama öyle olmuyor. Bunun için hocalık zorunlu bir süreç orada. 'Bu bir yük, bir angarya; ama zevk alarak katlandığım bir angarya' derken, bunu kastediyorum..

Hocalığın bana göre iki yönü var. Birinde, bildiğiniz bir konuda, zevk aldığınız bir konuda bildiklerinizi heyecan duyarak birilerine aktarırsınız. Ötekinde, bu işi sadece para kazanmak için, belki de zevk duymadan

Mithat İdemen (sağda ayakta) Pantheon önünde arkadaşlarıyla (Paris-1961)

yaparsınız. Ben bu ikincisini çok daha ağır bir yük olarak duyarım. Ne Teknik Üniversitede, ne başka yerlerde kimse benden zevk duymadığım bir şeyi öğretmemi istemedi.”

Üniversiteden ayrılıp Denizcilik Bankasına gitmekten son anda döndüm

“Matematik Kürsüsünde çok rahattım.

O günlerde, bizim kürsümüzde asistan olarak çalışan, benden çok yaşlı bir arkadaşın doçentlik tezi beş kişilik jüri tarafından reddedilmişti. Bu olay Türkiye’deki matematikçilerin ikiye bölünmesine neden oldu. Geçmişte, değişik nedenlerle birbirine kırgın olanlar karşı saflarda yer aldılar. Ben onların çoğunu tanıımıyordum. Bu nedenle, herhangi bir tarafa mensup olmam söz konusu değildi. Buna rağmen, ortaya çıkan huzursuz ortam beni ürküttü. Çünkü ben didişmek için değil, matematik yapmak için mühendisliği bırakıp oraya gitmiştim. Bu nedenle ayrıldım. Kararım, mühendislik yapmak üzere Denizcilik Bankasına, orada kurulmak üzere olan elektronik laboratuvarına gitmekti.

Önce doçentlik sınavını, cuma günü de deneme dersini başarı ile verdim, pazartesi günü hocam Ali Rıza Özbek’e gidip odamın anahtarını

Elektromanyetik Alanlar Kürsüsü, T. Şengör, Prof. Dr. M. İdemmen, Kürsü Başkanı Prof. A. Akhunlar, Doç. Dr. N. Yükseler, H. Serbest ve A. Büyükkaksoy. Önde: E. Erdoğan ve Sekreter N. Erdal. (1980’li yıllar)

uzattım, ‘Ben gidiyorum’ dedim. Herhalde insan ancak kendi çocuğuna öyle ilgi gösterirdi, hemen bana, ‘Yapma, gitme, ben seni üniversitede başka yere yerleştireyim’ dedi. İlk önce Prof. Dr. Münir Ülgür’le konuşmuş; o, ‘Tamam, Kontrol Kürsüsüne, bize alalım’ demiş. Münir Ülgür gayet sıcak yaklaştı bana. ‘Bize senin gibi, çok iyi bir matematikçi lazım, Yalnız, senin hocan çok pazarlıklı’ dedi. Ali Rıza bey ona, ‘Biz onu size gönderiyoruz; ama onu istemediği şeylerle meşgul etmeyeceksiniz,’ demiş. Bu arada gazeteye ilan verildi, ben

dilekçemi yazdım, artık Kontrol Kürsüsüne gitmek üzereyim. Tam bu sırada Fakülte Kurulunda konuşulurken, hocaların bazıları, ‘Yahu, bu, alan teorisine daha yatkın bir kişi; Elektromanyetik Alanlar Kürsüsüne değil de, niye Kontrol Kürsüsüne gidiyor?’ diye itirazda bulunmuşlar. Bunun üzerine, benimle konuşsunlar diye bir komisyon oluşturmuşlar, eğer ben kabul edersem başvurumu değiştireceklerdi. O zaman dekan olan Prof. Dr. Adnan Ataman’ın çağırması üzerine yanına gittim. Bana, ‘Sana en uygun yer Elektromanyetik Alanlar Kürsüsü; niye Kontrol Kürsüsüne gidiyorsun?’ diye sordu. Ben, ‘Bilmiyorum; orayı uygun görmüşsünüz, öyle konuşulmuş’ diye cevap verince ‘Yok, sen de istiyorsan, ilanı değiştiririz’ dedi. Bu defa Elektromanyetik Alanlar Kürsüsünde kadro açtılar ve gazeteye yeniden ilan verdiler, ben de yeni bir dilekçe yazdım. Böylece Elektromanyetik Alanlar Kürsüsüne geçmiş oldum. İyi ki öyle olmuş!”

Elektromanyetik Alanlar Kürsüsünde “Turkish School”

“Elektromanyetik Alanlar Kürsüsünün başında Prof. Ahmet Akhunlar vardı. Onun asistanı da (Prof. Dr.) Nusret Yükseler’di. Nusret, benden beş yaş kadar daha büyüktü, ama doktorasını yapmaya çalışıyordu. Başka da ne hoca, ne asistan, hiç kimse yoktu. Öyle ki, sınav yapıldığı zaman, öğrencilerin başında nezaretçi durmak üzere başka kürsülerden asistanlar, hatta sekreterler yardıma gelirdi. Ders sevimsiz olduğundan mıdır, yoksa pratiğe yönelik olmadığından mıdır, nedir, pek kimse heves etmiyordu. Ben geldikten sonra, ilk aşamada üç genç birden asistan olmak istedi. Ama bu sefer de onları alabileceğimiz kadro yoktu. O zamanki hocalarımız çok iyi, yapıcı insanlardı, öteki kürsülerle anlaşarak, derhal bize üç kadro sağladılar. Böylece, sınıflarının en iyileri olan Hamit Serbest, Gökhan Uzgören ve Eren Erdoğan (sınıf

Prof. Dr. Gökhan Uzgören, Prof. Dr. Hamit Serbest ve Prof. Dr. Eren Erdoğan, hocaları Prof. Dr. Mithat İdemen ile birlikte (2016 Mayıs ayı).

birincisiydi), kürsüye asistan olarak katıldılar. Onu izleyen yıllarda, aralarında Alinur Büyükaksoy ve İbrahim Akduman'ın da bulunduğu birkaç kişi daha asistan olarak geldi. Bir süre sonra, epeyce kalabalık olmuştuk.

Elektromanyetik Alanlar Kürsüsüne geçtiğimde benim bir hayalim vardı. İstiyordum ki orası matematik temele oturan, matematik bazı güçlü bir teorik kürsü olsun. Çünkü elektromanyetik teori eninde sonunda matematik denklemler üzerine oturan bir bilim dalı. Ben, Matematik Kürsüsünden geldiğim ve doçentliğimi matematikte yaptığım için matematiğe hevesim ve eğilimim öteki arkadaşlardan biraz fazlaydı galiba. Bana göre, matematik bazı güçlü olmadıkça konuya evrensel çapta hakim olmak mümkün değildi.”

Grubun içerisinde; Eren Erdoğan, Alinur Büyükaksoy, Hamit Serbest, Gökhan Uzgören, İbrahim Akduman, Ali Alkumru ve Erdem Topsakal vardı. Bunlar benim öğrencilerim, asistanlarımdı.

Sonraları, ben İTÜ'den ayrılınca bu grup darmadağın oldu. Bugün dünyada oldukça saygın bir konuma gelmiş olan Prof. Dr. Alinur Büyükaksoy Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsüne gitti, orada önce rektör yardımcısı, sonra rektör oldu ve oraya yüksek düzeyde bir bilimsel hava getirdi. Prof. Dr. Ali Alkumru da orada. Prof. Dr. Hamit Serbest de alanında tanınmış bir bilim insanı olarak şimdi Çukurova Üniversitesinde, Prof. Dr. Gökhan Uzgören Kültür Üniversitesinde Bölüm Başkanı, Prof. Dr. İbrahim Akduman İTÜ'de, Prof. Dr. Erdem Topsakal ise Amerika Birleşik Devletlerinde.

Bu arkadaşlarla yaptığımız çalışmalarla epeyce yol aldık. Kısa bir süre sonra yurtdışındaki bazı yerlerden, güçlü üniversitelerden gönderilmiş bazı makalelerde adımızdan söz edildiğini görüyordum. Artık biz, “Turkish School’duk”

“Uluslararası düzeyde saygınlığı yüksek dergilerde makaleler yazıyorduk, aynı nitelikteki konferanslara çağrılı konuşmacı olarak katılıyorduk, dergiler için hakemlik, toplantılar için komite üyesi vb. görevler yükleniyorduk.

Uluslararası bilim dünyası bizim konuya hakim olduğumuzun farkına varmıştı artık. Bizim, problemleri kendimize özgü ele alış tarzımız vardı ve bu biliniyordu. Bunlar, hayalimizi bir ölçüde gerçekleştirmeye başladığımızın önemli kanıtlarıydı.

Prof. Dr. Gökhan Uzgören, Prof. Dr. Hamit Serbest, Güner İdemen (eşi), Prof. Dr. Mithat İdemen, Prof. Dr. Eren Erdoğan ve Prof. Dr. Sibel Ertan (kızı)

Hayalim şuydu: Sahiden dünyada itibarı olan, bilinen ve uzun süre yaşayacak bir grup oluşturmaktı. İlk adımları attık. Başka dallarda çalışan bazı arkadaşlarım beni heveslendiriyor, ‘Bak, başardın, istediğin gibi bir grup oluşturuyorsun’ diyorlardı. Grubun içindeki herkes birbirine güveniyordu, birbiriyle dostça ilişkiler içindeydi. Aileler de birbirini tanıyordu, çocuk çocuk herkes bir aradaydılar. Her yıl bir kere Heybeliada’da toplanıyor, hoşça vakit geçirip, yürüyüşler yapıyorduk.

Grubumuzun içtenlikle birbirini sayan, seven, birbirine güvenen ve ailecek de birbiriyle kaynaşmış bir grup olmasını istiyor ve bu yönde adımlar atıyorduk. Bizi takdir edenlerin yanı sıra çekemeyen, hazmedemeyen arkadaşlarımız da oldu ve Prof. Dr. Gülsün Sağlamer’in rektör seçilmesinden sonra, onların zorlamasıyla dağıldık.”

“İyi bir matematik terbiyesi almamış kişi, bence, doğru düşünemez. İyi derken, çok anlamında değil, yeter düzeyde demek istiyorum. Düşünemediği için ne felsefe yapabilir ne de kimyada, biyolojide, mühendislikte başarılı olabilir.”

Cahit Arf ile Uygulamalı Matematik Ünitesine

“Ben Paris’ten döndükten sonra, bir gün Emin (Erdoğan) bey bana geldi, ‘Çekmece Nükleer Araştırma Merkezinde bir konuşma yapacağım, sizler de gelir misiniz?’ dedi, gittik. Toplantı salonuna yanında birkaç arkadaşı ile Ord. Prof. Dr. Cahit (Arf) bey de geldi. Emin bey, ‘manyeto-hidro dinamik’

Prof. Dr. İdemen, Matematik Bölümünde Cahit Arf ile paylaştığı ofiste, Prof. Elder Veliyev ve Prof. A. Büyükkaksoy ile

üzerine bir konuşma yaptı. Konuşmadan sonra, katılanların çoğu oradan ayrıldı. Ben, pencereden dışarı bakıp, etrafı seyrediyordum. Enstitünün çok hoş bir arazisi vardı. O sırada biri omzuma dokundu; dönüp, baktım, Cahit bey! ‘Gel, seninle biraz konuşalım’ deyip beni odasına götürdü. Daha önceden adımı duymuş ve beni izliyormuş. Bana, ‘Ne yapıyorsun, nelerle uğraşıyorsun?’ diye sorduktan sonra şunu söyledi: ‘Ben sizin için izin alsam, haftada iki gün, Çekmece Nükleer Araştırma Merkezine gelir misin?’ Gelirim dedim. Erdoğan bey de sonradan katıldı. Cahit beyle ilk tanışmamız böyle oldu.

Sonra çok sürmedi, Çekmece Nükleer Araştırma Merkezinden ayrıldım. Gidip gelmek mi zor oluyordu, tam hatırlamıyorum ama ilk ayrılan ben oldum oradan. Erdoğan bey bir süre daha çalışmaya devam etti.”

“Çekmece’den ayrılmamdan bir müddet sonra, bir gün, ‘Makine Fakültesinin toplantı salonunda TÜBİTAK Bilim Kurulunun toplantısı var, Cahit bey seninle görüşmek istiyor’ dediler. Gittim, kapının önünde bekledim, Cahit beyi içeriden çağırdılar. Cahit bey orada ayaküstü şunları söyledi: ‘Şimdi bu Bilim Kurulundan bir matematik ünitesi kararı çıkarttıracağım, bir Uygulamalı Matematik Ünitesi kurduruyorum, üçünüz bunun çekirdeğini oluşturacaksınız.’ Ne diyorsunuz, kabul ediyor musunuz? bile demedi, bir şekilde olacak gibi konuştu. Tamam, teşekkür ederim dedim, geldim. Erdoğan bey İnşaat Fakültesindeydi, oradan bize bir oda verdiler. Hemen kolları sıvadık, matematiğin ileri düzeydeki konuları üzerine seminerler yapmaya başladık. Matematikçiler, fizikçiler ve mühendislerin yanı sıra Türkiye’deki, özellikle de İstanbul’daki pek çok profesör ve doçent de gelip katılıyor, izliyorlardı. Katılımcılara, seminer notlarını da veriyorduk. Çok ilginç bir deneyimdi. Ben o sırada asistandım ve dinleyiciler arasında birçok profesör bulunuyordu. Tabii, kendimizi oraya hazırlayabilmek için çok sıkı bir çalışma yapıyorduk; çünkü o kitlenin önünde, matematiğe meraklı insanların önünde konuşmak kolay değildi. Cahit bey de gelip dinliyordu konuştuklarımızı. Bazen anlatış tarzımızı, biçimimizi eleştiriyordu. Böylece Uygulamalı Matematik Ünitesi kurulmuş oldu. İlk başkanımız Erdoğan beydi. Uzun yıllar başkanlığı o yüklendi. Sonra Gebze’de TÜBİTAK’ın Araştırma Enstitüsü kurulunca, Uygulamalı Matematik Ünitesini Gebze’deki Araştırma Enstitüsüne taşıdık. Aradan biraz daha zaman geçti, ‘Pür matematikçileri de aramıza alalım’ dedik. Bu benim bölüm başkanı olduğum zamanlara raslıyor artık. Pür Matematik Ünitesini ayrı, Uygulamalı Matematik Ünitesini ayrı kurduk. Cahit bey, nedense, uygulamalı matematiğin ayrı olmasını istiyordu. Daha sonra bazı değişiklikler oldu, o bölüm kapatıldı, bir daha açıldı falan. Sonunda Pür ve Uygulamalı Matematik diye adını değiştirdik, tek bir ünite yaptık. Sonra uygulamalı lafı da kalktı, sadece Matematik Bölümü oldu. Daha sonra da hepsi kapatıldı.”

Maxwell’den sonra uygarlığın yönü değişti

“Maxwell’den önce bir elektrik olayı biliniyor. Onun yasası da oluşturulmuş; Coulomb Yasası dediğimiz yasa. Sonra manyetizma gelişmiş. Onun da kendine özgü bir teorisi var. Bir de ışık olayı var. Bu üçü ayrı ayrı konular. Eski kitaplarda bunların üçü ayrı başlıklar altında toplanır, okullarda değişik dönemlerde okutulurlardı. Maxwell de bunları öyle öğrendi ama hemen fark etti ki ‘Bunlar birbirinden ayrı üç şey değil; biz değişik koşullarda bakıyoruz, değişik biçimde görüyoruz.’

Sonra, bugün kendi adıyla anılan o denklemleri yazdı ve ‘Hepsi bu denklemlere uyar’ dedi. O denklemler Gauss, Faraday ve Ampère yasalarını apaçık biçimde, Coulomb ve Biot-Savart yasalarını ise gizlice içlerinde tutuyordu. Örneğin, Fresnel’in incelediği yansıma ve kırılma olaylarına ilişkin kurallar bu denklemlerden kolayca, teorem gibi, çıkarılabiliyordu. Müthiş bir şeydir bu.

Maxwell’den sonra uygarlığın yönü değişti, insanlığın düşünme tarzı değişti. Maxwell 1873’te bu denklemleri yazdığında fizikçiler ve mühendisler henüz elektromanyetik dalga diye bir şey bilmiyorlardı, ama matematik bu dalgaların var olduğunu söylüyordu. Ancak 14 yıl sonra, 1887’de, Hertz, Almanya’da bir deney yapmayı akıl etti. Çok basit bir deneydi bu. Bir odada, bir masanın üzerindeki basit rezonans devresine bir üreteç bağlıyor, bir de anahtar koyuyor. Bitişik odada da bir galvanometre var. Birinci odada anahtarın her kapatılışında ikinci odadaki galvanometrede ibrenin saptığı gözleniyor ve bu olay şöyle yorumlanıyor: Açma kapama olayı bir dalga üretiyor, bu dalga duvarı aşmış, yan taraftaki odaya ulaşıyor... Ondan sonra insanlar, ‘Tamam, elektromanyetik dalga gerçekten var ve bu dalga bir enerji taşıyor’ diyorlar. O halde bu enerji kullanılabilirdi. Nitekim kısa süre sonra telsiz telgraf, ardından da telsiz telefon üretildi ve bugüne kadar geldik işte.”

Dekan yardımcısı olmaktan kaçınmadım

“Elektrik Fakültesinin bizden önce yerleşmiş bir geleneği vardı; dekanlık seçimlerinde, yeni profesör olmuş kim varsa onu dekan yaparlardı; yani bir çeşit angaryayı ona yüklemektir bu.

Ben ve Ahmet Dervişoğlu aynı anda profesör olduk. O sıralarda da dekan seçimi yapılacaktı. Hocaların bazıları bana, ‘Oyumu sana vereceğim’ diyorlardı. Oysa ben haftada ancak iki gün Teknik Üniversitede bulunuyordum, diğer üç günüm ise Gebze’de TÜBİTAK’ta geçiyordu. Bu yüzden, ‘Aman hocam, sakın yapmayın, ben TÜBİTAK’tan ayrılmak istemiyorum’ diyordum. Bir gün, ben Gebze’de iken, Dervişoğlu telefon etti ve ertesi gün önemli bir konuyu görüşmek

Ord. Prof. Bedri Karafakıoğlu’nun 37. yıl anma töreninde

istediğini söyledi. Ertesi gün Fakülte'deki konuşmamızda, 'Mithat, bunlar ikimizden birini dekan yapacaklar. Yalnız, içinde bulunduğumuz devir çok kötü, öğrenci olayları var; çocukların saygı duyduğu, deneyimli biri dekan olsa çok iyi olur. Ben Bedri Karafakıoğlu'nun dekan olmasının uygun olacağını düşünüyorum. Biz ikimiz de Bedri beyin yardımcısı olalım' dedi. Ahmet Dervişoğlu'na; 'Ben, dekanlık istemediğim gibi, dekan yardımcılığı da yapamam. Çünkü TÜBİTAK'taki görevimi bırakmam gerekebilir o durumda. Halbuki ben TÜBİTAK'tan ayrılmak istemiyorum. İki gün Teknik Üniversiteye geliyorum, o iki günde de dersim var, asistanlarım var, onların doktora çalışmaları var; benim için çok zor' diye cevap verdim. Ahmet'le konuşmamız orada kaldı. Ama yine de, kürsümüzün Başkanı Ahmet Akhunlar'a danışmak gereği duydum. 'Hocam, Fakülte'de böyle şeyler konuşuyorlarmış, Dervişoğlu da böyle söylüyor' dedim. Ahmet Bey, 'Dekan yardımcısı olsan iyi olur. Bu sayede bizim kürsünün bürolarla ilişkisi daha iyi olur, memurlar işlerimize daha özen gösterirler' dedi. O zaman anladım ki Ahmet bey duruma daha iyimser bakıyor."

"Bu konuşmanın üzerinden iki üç gün geçtikten sonra seçim yapıldı. O gün gene Gebze'deydim. Özel bir araba ile öğleden sonra beni İTÜ'ye gönderdiler. Böylece seçimi yapacak olan Fakülte Kurulu toplantısına yetişmiş oldum. Bedri bey, daha önce rektörlük yapmıştı; ben, 'Rektörlük yapan biri dekanlığı kabul etmez herhalde' diye düşünüyordum. Ama o günler, gerçekten zor günlerdi. O şartlar içinde, ne yapıp edip Bedri beyi ikna etmişlerdi. Seçim sonucunda Bedri bey yüksek bir oyla dekan seçildi. Sonra, dekan yardımcıları seçimine geçildi ve ben bütün katılımcıların -ben dahil- oyuyla seçilmiş oldum. Diğer dekan yardımcısı olarak da Ziyaettin Süder seçildi."

"Hocam yalvarıyoruz, reddetmeyin sakın"

"TÜBİTAK'da uzun süre Erdoğan Şuhubi bizim bölümün başkanıydı. Sonra onu Gebze Araştırma Merkezinin tepesine getirdiler. Ama o, önceleri, Matematik Bölümü Başkanlığını bırakmak istemedi. Zannederseniz, 'Ankara'yla anlaşamaz, uyuşamazsam, Matematik Bölümüne geri dönerim'

TÜBİTAK MAMda Pür ve Uygulamalı Matematik Bölümü
Burhanettin Altan, Hüsnü Erbay, Hasan Selbuz, Hasan Taşeli,
Saadet Erbay, A. Büyükaksoy, Hilmi Demiray, Baki Baykara, Metin
Demiralp, Vasfi Eldem ve Bölüm Başkanı Mithat İdemen

diye düşünüyordu. Sabahları TÜBİTAK'a Cahit bey, Erdoğan bey ve ben aynı arabada giderdik. Bir sabah yine aynı şekilde TÜBİTAK'a gitmiş, Cahit beyle ortaklaşa kullandığımız odada oturuyorduk. Biraz sonra sekreter gelip bana, 'Erdoğan bey sizi istiyor' dedi. Bunu Cahit bey de duydu. Erdoğan beyle daha önce konuşmuşlar mıydı, yoksa sezinlemiş miydi, bilemiyorum; Cahit bey, hemen, 'Sana başkanlık mı teklif edecek?' diye sordu. 'Bilmiyorum, benim haberim yok' dedim. 'Sakin kabul etmeyessin' dedi. 'Hiç kabul eder miyim,' diyerek odadan ayrıldım. Dışarıda, bölümde görevli doçent düzeyinde hocalar vardı. Onlar da haberi duymuş olmalı ki, heyecanla, 'Nereye hocam?' diye sordular. 'Bilmiyorum, Erdoğan bey çağırması, yanına gidiyorum' dedim. 'Hocam, başkanlık teklif ederse sakın reddetmeyin' diye üstelediler. Hatta içlerinden biri, 'Hocam, yalvarıyoruz, sakın reddetmeyin' dedi. Çünkü ben kabul etmezsem kime teklif edileceğini tahmin ediyorlardı. Böylece Erdoğan beyin odasına doğru ilerlerken, bir yandan da düşünüyordum: 'Sahiden bana başkanlık teklif ederse ne derim, ne demeliyim?' Ama ikide bir de o arkadaşın lafı aklıma geliyordu: 'Hocam, yalvarıyoruz, reddetmeyin sakın.' Sonunda Erdoğan beyin odasına girdim, karşılıklı geçip oturduk. Erdoğan bey hemen söze girdi; 'Matematik Bölümünün başına geçmeni istiyorum. Yalnız, sana bir şey söyleyeyim, henüz başka kimseyle konuşmadım; sen reddedersen bunu kime önereceğimi de bilmiyorum, beni zor durumda bırakırsın,' dedi. O arkadaşın lafı yine aklıma geldi: 'Hocam, yalvarıyoruz, reddetmeyin sakın.' Cahit bey kabul etme dediğinde, 'Olur mu öyle şey, hiç kabul eder miyim!' demiştim; ama o anda, Erdoğan beyin o çok zarif cümlelerine başka bir şey eklemesine gerek duymadan, 'Peki' dedim ve kabul ettim.

Odama geldiğimde Cahit bey, 'Ne oldu?' diye sordu, 'Hocam, kabul ettim' dedim. Bir süre sonra Erdoğan bey ayrıldı Gebze'den, Cahit bey ile ben kaldık. Tabii benim başkanlığım da bana göre bir başkanlıktı."

"Ben dersle ilgilendiğim için, öğrencinin sadece sınavdaki kâğıdına bakardım. Çocuk iyi olabilir; ama kâğıda karnı ağrıdığı için, başı ağrıdığı için iyi yazamamışsa, 'Ben bunu tanıyorum, bu biliyordur; kâğıdı böyle, ama ben kanaatimi yazayım' diye düşünmezdim; kâğıtta ne varsa oydu. Bazen çocuklar gelirdi bana, 'Hocam, çok çalıştım, çok uğraştım' derlerdi. Sınıfta da hep ön sıralarda oturdıklarını görürdüm, ama onlara hep şunu söylerdim: 'Benden ceketimi isteyen vereyim, ama benim kâğıdına şu notu verin dersiniz, vermem.'"

YÖK pat diye çıkıp gelince...

"Ben, üniversitede öğrenciyken, üniversiteyi yuvamız gibi gördüm. Asistan oldum, malımız gibi görmeye başladım, doçentliğimde de öyle...

Böyle bir psikoloji içindeydim. Yani babamın malı gibi üstüne titriyor; ‘Bunun itibarı benim itibarımdır, ben ölünceye kadar buradayım, emekli olup gitsem bile burası benimdir’ diyordum. Hocalarımızın hepsinde bu anlayış vardı. Onun için, aklımızca, onun iyiliği için, itibarı için ne gerekiyorsa yapıyorduk ve o cesaret de vardı bizde. YÖK pat diye çıkıp gelince bir tuhaf oldum adeta, yani çökmüş gibi oldum. Biz üniversitenin misafiri, ırgatı haline geliverdik; Doğramacı ve Ankara’dakiler de mal sahibi... Doğramacı, ‘Git’ derse, çaresiz gideceğiz; ‘Bunu yap’ dedi mi, onu yapacağız. Halbuki okulun başarısı için kendimiz programlara kafa yoruyorduk; hangi dersler ne kadar, nasıl okutulmalı, diye. YÖK gelince, emirleri o vermeye başladı; ‘Bu ders şu kadar okutulacak, şu ders böyle okutulacak,’ falan... Her şeye karışıyordu. Tuhaf bir psikolojiye girdik, bir yıkım gibiydi adeta. Ama yavaş yavaş, Turgut Özal’ın dediği gibi, alıştık. İşin en acı tarafı da bu oldu. Prof. Dr. Erdoğan Teziç’in başkanlık döneminde hükümete karşı YÖK’ü savunur hale gelmiştik. İşte kader oraya getirdi bizi.”

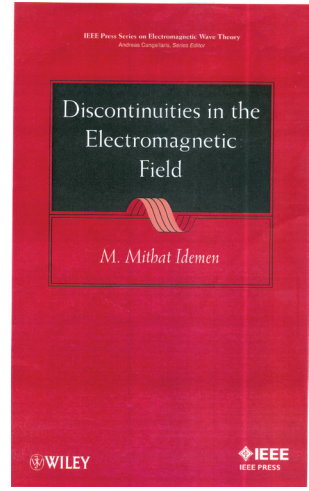
“YÖK’ü çok gereksiz bir kurum olarak gördüğümü söylemeliyim. Bazıları, ‘Koordinasyon için gereklidir’ diyor; ama ben, öyle düşünmüyorum. Her üniversite, kendi politikasını üretecek olgunluktadır; ülkenin ihtiyaçlarına, dünyadaki gelişmelere bakarak stratejisini belirler. Ama biri ötekinden farklı olabilir, o da normaldir. Zaten eskiden de dayanışma vardı. Üniversitelerarası Kurul, gerektiği kadar eşgüdüm yapıyordu bence. Şimdi bunlar basbayağı ülkenin başına diktatör kesildiler ve o insanlar Türkiye Bilimler Akademisine üye de seçecekler; bunu düşünebiliyor musunuz?”

“Bilim, doğanın işleyişine ilişkin yasaların kümesidir, diyebiliriz. Biz bilsek de bilmesek de onlar vardır. Bilim insanı da; bunları araştıran, bulan ve değerlendirerek insan yaşamını daha konforlu, daha güvenli hale getirmek için çaba harcayan insandır.”

Distribüsyon varsayımı ile ufuk açılıyor

“Ben, ‘Maxwell denklemleri distribüsyon anlamında geçerlidir’ diyerek bu kavramı elektromanyetik alana uyguladım ve fizik bakımından anlamlı olabilecek süreksizliklerin böylece açıklığa çıkarılabileceğini gösterdim. Klasik kitapların hemen hemen hepsinde, bu süreksizliklerin en basit hali, matematik teoremler geçerlilik sınırlarının ötesinde kullanılarak, klasik matematikle ortaya konmaya çalışılıyor. Bu basit halde ortaya çıkan sonuçlar deneylere uyuyor ama yapılan matematik, matematik olmuyor. Daha genel durumlarda ne yapılacağı ise hiç bilinmiyor. Yani, matematik yanlış kullanılarak bir adım atılabiliyor ama daha ileriye gitmek mümkün olmuyor. Oysa distribüsyon varsayımı ile

ufuk açılıyor, daha ilerilere gitmek mümkün oluyor. Bu konuda, uluslararası düzeyde yüksek saygınlığa sahip dergilerde peşpeşe birkaç makale yazmıştım. Geçen yıl IEEE'nin desteği ile John-Wiley tarafından basılmış olan 'Discontinuities in the Electromagnetic Field' adlı kitabım da bu konuya hasredilmiş bulunmaktadır. Ben sadece elektromanyetik alan için bunları yaptım, ürettim; ama öyle sezinliyorum ki, bütün doğal olayların denklemi distribüsyon anlamındadır. Böyle düşünüldüğü takdirde o olaylara ilişkin süreksizlikler de berrak biçimde açığa çıkar, diyorum."

"Sen buradaysan ben giderim"

"1996 yılında sayın Gülsün Sağlamer İTÜ'ye rektör oldu. Benim sınıf arkadaşım Duran Leblebici de rektörlük için adaylığını koymuş ve fakültemiz mensuplarının çoğunun oyunu almıştı. Belki bu nedenle, belki de bizim fakülteden olmalarına rağmen Gülsün hanımın seçim kampanyasında çalışan bazı arkadaşların söylediklerinin etkisi ile Gülsün hanım bizim fakülteye karşı soğuk davranmaya, 'Onlar' diye hitap etmeye başladı. Seçimin hemen akabinde, seçim kampanyasına katılan bir arkadaşımızın yönlendirmesiyle birini dekan atadı. Yönlendirmeyi yapan kişi de, dekandan çok yaşlı olmasına rağmen, dekan yardımcısı olup perde arkasından fakülteyi yönetmeye başladı.

Böylece, fakülte günden güne büyüyen bir huzursuzluğun içine girdi. Fakültenin kıdemli hocaları arasında olduğum için, çok kişi bana gelip dert yaşıyor, ağlaşıyordu. Bir gün, çirkin bir olay üzerine, Gülsün hanıma gidip durumu anlattım: 'Bakın Gülsün hanım, fakültede huzur diye bir şey kalmadı, gençler birbirine düşüyor, hasım durumuna geliyorlar. Bunu yapanlar hep sırtını size dayıyor, hep sizden güç alıyorlar ve sınıf arkadaşlarının burnunu sürtmeye çalışıyorlar. İntikam almak derdindeler ve söyledikleri de şu: Biz şimdiye kadar varoşlarda tutulduk, şimdi sıra bize geldi. Buna meydan vermemelisiniz', dedim. 'Arkadaşların bir kısmı, yeni kurulan özel okullarda elektronik bölümü varsa, topluca oraya gidelim, diye konuşuyorlar, bunlara izin vermeyin' diye de ekledim. 'Bu karışıklıkları körükleyen de sizin dekan yardımcısı olarak atadığınız kişi, dekanın annesi yaşında olmasına rağmen neden onun yardımcısı olmayı kabul etti ?' diye sordum.

Ben sabahları hep erken giderim okula, ertesi gün odama geldiğimde, odası hemen bitişikte olan dekan yardımcısı, kapımı açıp, içeri girdi. 'Sen rektöre gidip, benim için, onu görevden al, demişsin' dedi. 'Evet'

dedim. ‘Bak, ben buradayım’ dedi. Ben de ‘Sen buradaysan ben giderim,’ dedim.”

“Burada intihal var!”

“Bana Amerika Birleşik Devletleri’nde yayınlanan Akustik Dergisinden bir makale geldi. Suudi Arabistan’daki Fahd Üniversitesinden gönderilmiş. ‘Bu konuda sizi uzman olarak görüyoruz, görüşlerinizi yazar mısınız’ diyorlardı. Okumaya başladım, konu hoşuma gitti. Özellikle, İngilizcesine hayran kaldım. O kadar İngilizce kitap, dergi, makale okumuştum ama hiçbirinde bu kadar hoş bir İngilizceye raslamamıştım. Fakat biraz ilerledikçe fark ettim ki, bunlar benim cümlelerim, o yüzden benim hoşuma gidiyormuş. Nereden alındığını hemen hatırladım. IEEE’nin ‘Antennas and Propagation’ adlı dergisinde kısa bir süre önce yayınlanmış olan kendi makalemi bulup çıkardım. Ben, elektrik için bir şeyler yazmışım, bu adam akustik için...”

Dalga, eninde sonunda yine dalga. Kökeni elektrik de, deprem dalgası da, akustik dalga da, su dalgası da olsa, yorumları farklı, deyimleri farklı, ama matematik formülleri hep aynı. Bu, benim elektrik için yazdığım makalenin başına, akustik olayı açıklamak için iki ya da üç formül koymuş, ondan sonra, problem benimki gibi olmuş. Ben orada ne yazmışsam, onu aynen almış. Bende üç numaralı formül, onda altı numara, bende dört numara onda yedi numara olmuş, beş de sekiz... Böylece devam ediyor, ama cümleler aynı, onları hiç değiştirmemiş. Bana yazıyı gönderen editör yardımcısı Prof. Norris’e şu anlamda bir rapor yazdım: ‘Bu arkadaş yazıyı çok uzatmış. Çünkü baştaki iki üç formülden sonraki kısım benim daha önce yayınlanmış makalemde var, onu referans gösterse de bunları çıkartsa daha kısa, daha da anlaşılır olur.’ Hepsi bu kadardı. Yayınlansın ya da yayınlanmasın gibisinden hiçbir şey demedim, adamı suçlamadım da. Yazıyı gönderdikten hemen sonra, Prof. Norris’ten şu telgrafi aldım:

‘Ben, bu makaleyi, sizin daha önce yazdığınızla karşılaştırmak için sizin makalenizi bulabilirim, ama bu zaman kaybına yol açar. Siz makalenizi bana faksla gönderebilir misiniz?’ Anlaşılan, işini çok iyi bilen bir insandı ki, benim o kibar cümlemden durumun ne olduğunu çıkarmıştı hemen. O tarihte Elektrik Fakültesindeydim, makalemi dekanlıktan faksla gönderdim. Kısa bir süre sonra Prof. Norris’ten cevap geldi: ‘Burada bir intihal olayı var, bunu editöre bildireceğim.’

Sanayi üniversite ilişkisini geliştiremedik

“Benim TÜBİTAK’ta görev aldığım dönemde, bütün zorlamalara rağmen, ciddi anlamda bir sanayi-üniversite ilişkisini

gerçekleştiremedik. Bunun altını çiziyorum, ciddi anlamda gerçekleştiremedik. Hep, hevesle, olsun istedik; ama ortaya, şimdiye kadar, çok önemli ürünler çıkaramadık. Cahit Arf bunu çok arzu ediyordu. Zaten TÜBİTAK'ın araştırma merkezini Gebze'de kurmasının nedeni de oydu. Cahit bey şunu söylerdi: 'Türkiye'de sanayi bu bölgede geliyor. Bilimsel araştırma merkezi burada olmalıdır ki, sanayi ile bilim insanları işbirliği halinde olsun.' Düşüncesi, hayali buydu; ama dediğim gibi, çok ciddi ürünler çıkmadı. Bu da, bence, bizim sanayicilerimizin o günlerde benimsemiş oldukları tutumdan kaynaklanıyordu. Çünkü bizim sanayicimiz, o günlerde, dışarıdan patent alarak ürün yapmayı; bir sıkıntısı varsa, dışarıdakiler ne yapıyorlar diye, onlara bakıp taklit ederek sıkıntıyı giderme yolunu tercih ediyordu. Belki kendi açılardan haklıydılar. Bir şeyin yapılabilir olması için onun temelini bilmek lazım. Öyle temelini bilmeden, görünürdekine bakarak bir şey yapmaya kalktınız mı, taklitçilikten öteye geçemiyorsunuz. Bugün bile bizim bazı üniversitelerimizde temel bilim dersleri öyle üstünkörü geçiliyor, sulandırılarak veriliyor ki, öğrencilere bunu aşılayamıyoruz. Tabii, öğrenciye sıkıcı geliyor, zor geliyor; ama bunu programlar içerisine oturtmalı ve her hoca, -o dersi okutmayanlar bile- çocuklara şunu demeli: 'Bu temel konuları sağlam öğrenmelisiniz; zordur diye onlardan yüz çevirmemelisiniz.'

“Bana göre eğitimin ve öğretimin amacı kaliteli toplumlar oluşturmaktır. Çünkü ancak kaliteli bir toplum, bütün bireylerine, köylü-kentli, sağlam-sakat, patron-işçi, amir-memur, esnaf-işsiz, kadın-erkek, güzel-çirkin, beyaz-kara ve benzeri türden ayrımlar yapmadan, çağdaş olanakların elverdiği ölçüde en güvenli ve en konforlu yaşamı onurlu bir biçimde sunabilir.”

$$X^2 + 4 = 0$$

“Üniversitelerimizden birinin mühendislik bölümlerinde dördüncü yarıyıl da okuyan ve almış oldukları diferansiyel denklemler dersini yeniden almak durumunda olan yedi öğrenci, öğretim üyesinin takdirine ısrarla itiraz ederek, sınav kâğıtlarının bir komisyon tarafından değerlendirilmesini talep ettiler. Bunun üzerine, rektörlük, matematik, fizik ve mühendislik dallarından birer öğretim üyesi seçerek bir komisyon oluşturmuştu. O komisyonda ben de vardım.

Sorulan soruları cevaplayabilmek için, o derste öğretilen ve gerçekte çok basit olan bazı yöntemleri kullanarak, problemleri ikinci dereceden cebirsel denklemlerin çözümüne dönüştürmek gerekmekteydi. Hayret ve dehşetle gözledik ki, öğrenciler böyle bir cebir denklemini çözemiyordu. Doğru çözemedikleri denklemler arasında $X^2 + 4 = 0$

denklemini de vardı. Böyle bir cebir denklemini çözemeyen öğrencilerin diferansiyel denklemlerin çözüm yöntemlerini kavramaları ve yanlışsız sonuçlandırabilmeleri asla mümkün değildir.

Ben bunun gibi çok şey gözlüyorum. Çocuklar üçüncü sınıfta bile bu konularda zorlanıyorlar. Ben şu anda çokluk üçüncü sınıflara ders veriyorum; bir daire denklemini yazamıyorlar, doğru çizginin denklemini yazamıyorlar. Siz bir şey yazdığınızda, ‘Bu doğrudur’ dediğinizde, böyle hayretle bakıyorlar. Mesela, elips yazıyorsunuz, daireyi bilmeyen çocuk, elipsi de tanımıyor, bilmiyor. Bu çocuklar üçüncü sınıfa gelmişler ve yüksek düzeyde matematik okumak durumunda kalmışlar. Çünkü aşağıdan yukarıya hep, ‘İleride öğrenir’ diye itile itile gelmişler. Bunlara mühendislik olarak ne öğretirsiniz, bilmiyorum”

“Ben Mithat beyden duydum...”

“Rus matematikçisi Lomonosov şöyle diyor: ‘Başkalarına ait lemma’ları, eğer nasıl ispat edildiğini bilmiyorsanız, kullanmayın.’

Bence bilim insanlarına öğretilmesi gereken çok önemli bir prensip bu. Bunu şöyle bir örnek üzerinde açıklamaya çalışayım: Ben size, ‘1, x , x^2 , x^3 , ... gibi sonsuz sayının toplamı $1/(1-x)$ dir’, desem; siz bunun nasıl ispatlandığını öğrenmeden, ‘Ben, Mithat beyden duydum’ diyerek bununla iş görmeye kalkışmamalısınız. İspatı gördüğünüz zaman öğreneceksiniz ki; sözü edilen sonuç ancak x mutlak değerce bir’den küçük ise doğrudur.

Bu prensibi ciddiye almayanlar, örneğin matematik dersinde bazı teoremlerin ispat edilmeden, fizik ve temel mühendislik derslerinde bazı formüllerin yasalardan hareketle çıkarılmadan reçete gibi öğrenciye belletilmesinden yanadırlar.”

Dönüm noktalarım...

“Hayatımda dönüm noktaları dediğim anlar oldu tabii. Mesela, Urfa’dan İstanbul’a göç edişimiz. Hatta Urfa’daki o yaşam tarzım, sokağa çok fazla çıkmamam, evin içerisinde kendi kendime elime geçen şeyleri okumak durumunda kalışım. Sonra Pertevniyal Lisesinde, Matematik dergisiyle tanışmam. Yine Pertevniyal Lisesinde hocaların bana olan

ilgileri. Yine ortaokuldayken Rıfat beyin bana olan ilgisi. Bunlar farkında olmadan belki beni yönlendirdiler. En sonunda da Ratip beyden ders almam ve Cahit beyle karşılaşmam, Felsen'le tanışmış olmam. Bunlar küçük de görünse, bugün bulunduğum yere doğru beni yönlendiren olaylardı.”

Opera dinlerken çok etkileniyorum...

“Genellikle klasik evrensel müzik dinlerim. Özellikle de Puccini, Verdi, Rossini ve Mozart’ın operalarını ve Çaykovski’nin konçertolarını... Bilmediğim dildeki operaları, mesela İtalyanca olanları, dinlerken çok etkileniyorum. Türkçe dinlediğim zaman, İtalyanca dinlediğim zamanki kadar hoşlanmıyorum.

Söylenenleri anladığımda laflar basit, normal seyrinde söylenmediği için de rahatsız edici oluyor. Ama anlamadığım dilde dinlediğimde, melodinin ve gür sesin etkisiyle, büyüleyici laflar söylüyorlarmış gibi geliyor bana. Öyle bir his uyandırıyor bende. Bazen evde açıyorum müzik setini, tekrar tekrar çalsın diye de ayarlıyorum; o bitiyor, bir daha, bir daha, bir daha. Eşim bazen soruyor, ‘Bıkmıyor musun bundan?’ diye. Bazı şarkılar da çok hoşuma gidiyor. Tabii Türk müziğinde de sevdiğim şarkılar var.”

EEMKON 2015

ELEKTRİK ELEKTRONİK MÜHENDİSLİĞİ KONGRESİ

19-20-21 Kasım 2015

Harbiye Askerî Müze Kültür Sitesi

MÜHENDİSLİK EĞİTİMİN DURUMU

Prof. Dr. Mithat İDEMEN

Prof. Dr. Mithat İdemen

(19-21 Kasım 2015 tarihlerinde EMO'nun düzenlediği Elektrik-Elektrik Mühendisliği Kongresi'nde yaptığı konuşma)

Mühendis, önemli olanla önemsiz olanı optimum biçimde ayırt edebilecek yeteneğe sahip olmak zorundadır. İşte, mühendislik eğitiminin amacı bu düzeyde kafa yapısına sahip insanlar yetiştirmek olmalıdır. Evlerimizde ve iş yerlerimizde her gün kullandığımız ve mükemmel olduklarını söylediğimiz aletlerin hepsi bu türden matematik analizler sayesinde geliştirilmişlerdir.

Bugün Dünyanın her yerinde mühendislik sözcüğü inşaat, elektronik, fizik, kimya, orman, endüstri vb sözcüklerle birlikte kullanılmaktadır. Tıp ile birlikte kullanılacağı günlerin de çok uzak olmadığı görünüyor. Çünkü, daha şimdiden biyo-mekanik sözcüğü üniversitelerin programlarında yer almış bulunuyor. Ben burada, bu sözcükle kastedilen işin eğitimi hakkında düşündüklerimi sizlerle paylaşmak istiyorum.

Mühendislik sözcüğünün önüne yerleştirilen elektronik, orman, endüstri vb sözcüklerin görünürde birbirinden çok farklı nesneleri tanımlıyor olması, her şeyden önce mühendislik sözcüğü ile kastedilen işin ne olduğunun berrak biçimde ortaya konmasını gerektiriyor.

Mühendislik denince ben İTÜ matematik profesörlerinden merhum Hamit Dilgan'ı ve O'nun emekliye ayrıldığı gün yapılan törende söylemiş olduğu şu sözleri hatırlarım: 'Türkçe mühendis sözcüğü Arapça hendeseden, hendese de Hintçe endaze'den gelir'. Bu etimolojik ilişki mühendislik kavramının kökeninde matematik ve ölçüp biçerek değerlendirme işlemlerinin yer aldığını gösteriyor. Batı dillerinde kullanılan ingénieur (ve engineering) gibi sözcükler ise, Larousse'a göre, Latince ingenium'dan geliyor. Ingenium, zekâ, daha doğrusu keskin zekâ anlamında. Ondan türeyen Fransızca s'ingénier fili, 'bir işi başarmak amacıyla bir araç geliştirmek için çaba harcamak' demek.

Bu açıklamalara bakarak diyebiliriz ki; mühendislik, hem Doğu hem de Batı Dünyasında, matematik temele dayalı keskin zekâ faaliyetleri olarak ortaya konmuş bulunan ve binlerce yıldan bu yana sürüp gelen çabaların tümüdür. Yüzyıllar önce, henüz Newton mekaniğinin (1687) bile ortada olmadığı günlerde Michelanjelo (di Lodovico Buonarroti Simoni, 1475-1564)'nın geliştirmiş olduğu, bugün bile hepimize dahiyane görünen düzenekler; binlerce yıl önce yapılmış mimarlık şaheseri kiliseler, camiler, köprüler, su kemerleri vb bunun ilk örnekleridir.

Konuyu tartışmaya şu soruya vereceğimiz cevabı berraklaştırmakla başlayalım: mühendislik sözcüğü ile biz biraz önce belirtilen anlamdaki matematik temelli ince zekâ çabalarını mı, yoksa daha başka şeyleri mi kastediyoruz?. Örneğin, nasıl yapılmış olduğunu bilmediğimiz bazı ürünlerin (bina, gemi, radyo vb) pazarlanması, işletilmesi, bakımı ve tamiri mühendislik kapsamında sayılması gereken faaliyetler midir?

İkinci grupta sayılan çabaların (pazarlama, işletme, bakım, onarım) usta-çırak ilişkisi ile çok daha kolay öğrenilip güvenle tekrarlanmakta olduğu herkesin hemen kabullenebileceği bir gerçektir. Bu nedenle, bunların eğitiminin, esas amacı araştırma olan üniversitelerde değil, daha az iddialı olan yüksek meslek okullarında, hükümet, sanayiciler ve mahalli yöneticilerin ortaklaşa hazırlayacakları planlar çerçevesinde yapılması uygun olur düşüncesindeyim.

Buna karşın, biraz önce sözünü ettiğim ilk anlamdaki mühendislik fizik, kimya, biyoloji vb doğal (temel) bilimlerle matematiğin iç içe kullanılmasının kaçınılmaz olduğu (interdisipliner) faaliyetlerdir. Bu anlamda mühendislik iddiasıyla yapılacak bir eylemin başarılı olabilmesi ancak temel bilim dallarında tüm Dünya'da ortaya konan gelişmelerin yakından izlenmesini, gerektiğinde araştırma ve geliştirme faaliyetlerine bilfiil katılımı da gerektirir. Yani, bu anlamdaki mühendislik bir araştırma-geliştirme faaliyetidir ve eğitimi de ancak üniversite düzeyinde olabilecek olan bir iştir. Ben burada Üniversite düzeyindeki mühendislik eğitiminden söz etmek, onu tartışmak istiyorum.

Bugün ülkemizde iki yüze yakın mühendislik fakültesi veya bölümü içeren üniversite var. Bunların programları kâğıt üzerinde

incelendiğinde, okutulan derslerin adlarının ve içeriklerinin hemen hemen hepsinde aynı, hatta gelişmiş ülkelerin tanınmış üniversitelerindekiler gibi olduğu görülür. Fakat bu okullardan diploma alan öğrencilerin bilgi ve becerilerinin birbirinin aynı, özellikle de gelişmiş ülkelerdeki üniversitelerden diploma alanlarındaki gibi olduğu söylenebilir mi? Fark, kısmen, üniversitemizin yönetiminde etkin olanların bilime ve eğitime bakış açılarının birbirinden ve uygar dünyada geçerli olandan farklı oluşunun bir sonucudur. Bugün üniversitemizin bir kısmında matematik, fizik ve kimya bölümleri yoktur (veya, önceden varken kapatılmış durumdadır!). Bu, o üniversitelerde sözü edilen temel konularda Dünya’da oluşan gelişmeleri izleyen, tartışan, o gelişmelere katkı sağlamaya heves eden insanların ve laboratuvarların bulunmaması demektir. Böyle bir kurum öğrencilerinde matematik ve bilimsel temele dayalı eğitim hevesi uyandırabilir mi?

Üniversitemizden alınan diplomaların düzeylerinin birbirinden, özellikle de gelişmiş ülkelerde alınanlardan farklı olmasının bir diğer nedeni de diploma almak arzusuyla üniversiteye başvuran gençlerimizin üniversiteye gelmeden önce kazanmış olmaları gereken bilinç ve yetenekle ilişkilidir. Uluslararası yarışmalarda matematik problemlerini kavrayıp çözmeye veya kendi anadilimizde yazılmış düz metinleri okuyup anlamada ortalamanın çok altında başarı gösterebilen çocuklarımıza üniversitede ne verebiliriz? Kabul etmek gerekir ki; her şeyin bir öğrenme yaşı vardır. O yaşlarda öğrenilmeyenleri daha sonra öğrenmek çok zor, hatta imkânsız olur. Örneğin, iki yaşında bir çocuk çok düzgün bir telaffuzla, doğru konuşur ve söylenenleri doğru anlar. Fakat kırk yaşında biri, yeni bir dili iki yılda öğrenemez.

Bu gerçekleri göz önünde bulundurarak, sizlere üniversitemize ilişkin birtakım sayılar sunmayı ve o sayılar üzerinden ülkemizdeki mühendislik eğitimi tartışmayı anlamsız ve hatta yanıltıcı buluyorum. Bu nedenle, burada tartışmak istediğim, benim için ideal olan mühendislik olacaktır.

Bir konu matematik temel üzerine gelip oturduğunda, benim aklıma her zaman, geçen yüzyılın ilk çeyreğinde Hilbert’in fizik için söylediği şu cümle gelir: “Fizik fizikçilere zor geliyor.” Hilbert bu sözünü, o günlerde fiziğin matematikle çok geniş ve çok derin bir biçimde iç içe girmekte olduğunu belirtmek istemişti. Ben, bundan esinlenerek, o yüzyılın ikinci yarısından sonra mühendisliğin her dalında gözlenen gelişmeleri göz önünde bulundurarak, değişik vesilelerle yapmış olduğum konuşmalarda, “Artık mühendislik de mühendislere zor geliyor diyebiliriz,” demiştim. Bu, çağdaş mühendisliğin başarılarını ve çözüm bekleyen yeni problemlerini bilen hiçbir kimsenin ret edemeyeceği bir gerçektir.

Mühendisliğin ortaya koyduğu matematik problemler, genellikle, "ters

problem" olarak adlandırılan türden problemlerdir. İyi matematikçiler için bile oldukça zor görünüme sahip olan bu problemleri çözmeye elverişli yöntemler geliştirebilmek amacıyla geçen iki yüzyıl boyunca çok çaba harcandı. Matematikteki devrim nitelikli gelişmelerin kökeni incelendiğinde, bunların çoğunun mühendisliğin zorlamasıyla gün ışığına çıktığı hemen görülür. Örneğin, kompleks analiz, harmonik analiz, spektral analiz (fourier serileri ve integralleri), genelleştirilmiş fonksiyonlar (distribüsyonlar), optimizasyon, varyasyonlar hesabı, vb bunlar arasındadır. Bu sıkı ilişki, çoğu kez, yapılan bir işin matematik mi, yoksa fizik veya mühendislik mi olduğu hususunda tereddütlerin ortaya çıkmasına neden olur. Benim anlayışıma göre bunların arasındaki farkı belirtmek amacıyla size çok basit bir örnek sunmak istiyorum.

İstanbul'da yaşayan pek çok iş adamının Boğazın bir kıyısında yalısı, diğer tarafında da iş yeri vardır. Bunlardan biri işe gidip gelmek amacıyla bir deniz motoru almış ve satıcıya şu soruyu sormuş olsun: "Evimin önünden motora binsem ve rotayı batıya çevirsem, kaç dakika sonra karşı sahile ve hangi noktaya erişmiş olurum?" Bu, ilk sırada bir fizik, ikinci sırada da bir matematik problemidir. Newton'un denklemleri, motorun ve Boğazdaki akımın hızı kullanılarak kolayca cevaplandırılır. Diyelim ki cevap, yarım saat sonra, karşı yakadaki (Y) yalısının önüne varılacağı şeklinde olsun. Bu cevap iş adamının istemediği bir şeydir. O, örneğin, 'yirmi dakikada (A) iskelesinde olmak istiyorum; bana bunu sağlayacak ve mümkün olduğu kadar da ucuz olacak bir motor bulun,' derse durum ne olur? Yapılacak şey, her şeyden önce, bu isteği karşılayacak motorun hızını ve dümenin çevrileceği yönü (rotayı) belirlemektir. Bu artık bir mühendislik problemidir ve matematik bakımından da bir "ters problem"dir. Terslik şuradan kaynaklanıyor: Önceki durumda motorun hızı ve rotası önceden biliniyordu; varılacak nokta ve harcanan zaman belirlenmeye çalışılıyordu. Şimdi, tersine, varılacak nokta ve harcanacak olan zaman biliniyor; bu işi yapabilecek olan motorun ve seçilmesi gereken rotanın belirlenmesi isteniyor. Bu mühendislik problemi matematikçi ve özellikle de, fizikçi için hiç de ilginç ve önemli değildir. Mühendisin bu problemi çözebilmesi için, her şeyden önce, düz problemin çözümünü bilmesi gerekir.

Burada şu hususu ısrarla belirtmek istiyorum: Mühendis karşılaştığı problemi kendisi çözmek zorundadır; onun çözümünü matematikçiden bekleyemez. Çünkü; mühendisin çözümünden beklediği, genel olarak, matematikçinin beklediğinden farklıdır. Bir matematikçi için bir problemin çözülmüş olması, genellikle, çözümün var veya yok; eğer varsa tek veya çok olduğunun ispatlanması demektir. Ama mühendisin beklentisi bundan daha ötededir. Mühendis, var olan çözümün bilimsel ve teknolojik yorumlara ve kolayca sayısal değerler elde etmeye uygun biçimlere indirgenmesini de ister. Bu da, çoğu kez, kesin çözüm olarak ortaya çıkmış bulunan ve sonsuz defa tekrar edilen iterasyonlar, çok katlı

sonsuz seriler veya integraller içeren karmaşık analitik ifadelerde yer alan fakat sonuca ölçülemeyecek veya ihmal edilebilecek kadar küçük katkılar sağlayan terimlerin fark edilerek diğerlerinden ayrılması ile sağlanır. Yani, mühendis, önemli olanla önemsiz olanı optimum biçimde ayırt edebilecek yeteneğe sahip olmak zorundadır. İşte, mühendislik eğitiminin amacı bu düzeyde kafa yapısına sahip insanlar yetiştirmek olmalıdır. Evlerimizde ve iş yerlerimizde her gün kullandığımız ve mükemmel olduklarını söylediğimiz aletlerin hepsi (arabalar, telefonlar, bilgisayarlar, tomografi cihazları, vb) bu türden matematik analizler sayesinde geliştirilmişlerdir.

Üniversitelere, değişik dallarda, değişik kademelerde mühendislik eğitimi almak amacıyla gelen öğrenciler önlerine konulacak olan programı, ancak çağdaş teknolojinin dayandığı bilimsel temellere (matematik, fizik, kimya, biyoloji vb) yeterli düzeyde vakıf ve daha da ilerletmeye hevesli iseler başarabilirler. Aksi halde sonuç, papağana şiir belletmekten farksız olur. Benim kişisel deneyimim odur ki; yukarıda sözünü ettiğim heves üniversitede alınan derslerle sağlanamamaktadır. O heves ve o hevesin beslediği yetenek, çocukluk günlerinde, önlerine konacak ilgi çekici problemlerle uyandırılmalıdır. Problemleri çözebilmek için düşünmeye, akıllarına gelen yöntemleri ve tahmin ettikleri çözümleri sabırla ve cesaretle tartışmaya o yaşlarda alışmalıdırlar.

Burada şöyle bir soru ortaya atılabilir: İleride mühendis olmayı düşünmeyen çocukları küçük yaşlarda matematik temelli düşünmeye ve tartışmaya heveslendirmek ne işe yarar? Benim böyle bir soruya yanıtım, ‘beyinleri bu şekilde çalışmaya alışan çocuklar ileride mühendis veya bilim adamı olmasalar bile, yönetici olarak karar verme durumunda kaldıklarında, konuları cesaretle tartışıp optimum kararları alabilirler,’ şeklinde olacaktır. Burada söylediğimi yaşanmış bir tarihi örnek ile açıklığa kavuşturmak istiyorum.

Yirmi yıl kadar önce, Amerika Matematik Cemiyeti’nin düzenli yayını olan Notices dergisinde, geçen yüzyılın dünyaca tanınmış Rus matematikçilerinden Vladimir Igorevich Arnold (1937-2010) ile yapılmış bir söyleşi okumuştum (Notices of Amer. Math. Soc. vol. 44, no.4, 1993). Arnold’un söyledikleri arasında benim en çok ilgimi çeken şu sözler olmuştu: “Pek çok Rus ailesinde, beş ve altı yaşındaki çocuklarına yüzlerce problem verip çözmek için uğraşmalarını istemek geleneği vardır. Çocuklar bunları severler ve çözmeyi de başarırlar.”

Arnold o problemlerden bazı örnekler de veriyor. Onlardan ikisini, fikir edinmenizi sağlamak amacıyla, sizlerle paylaşmak istiyorum.

Biri şöyle: İki yaşlı kadın A ve B köylerinden, güneş doğarken, birbirlerine doğru yola çıkıyorlar. Tam güneş tepede iken karşılaşp selamlaşıyorlar ve durmadan, aynı tempo ile yollarına devam ediyorlar. Biri saat 16:00’da, diğeri ise saat 21:00’de hedefine varıyor. 5 ve 6

yaşındaki çocukların kafa yorup çözüm bulmaları gereken soru şu: O bölgede, o günde güneş saat kaçta doğmuştur?

Bir başkası: Bir şarap fıçısının yanında bir bardak çay duruyor. Bir çocuk bir kaşık şarap alıp çay bardağına döküyor ve karıştırıyor. Sonra da o çay bardağından, aynı kaşıkla, bir kaşık çay alıp şarap fıçısına koyuyor. Şimdi çocukların cevaplaması istenen soru şu: Şarap fıçısındaki çay mı çoktur, çay bardağındaki şarap mı?

Ben Arnold'un anlattıklarını okuduğumda, o günlerde artık var olmayan Sovyetler Birliğini, dünyayı temelden etkilemiş olan Soğuk Savaş yıllarını ve Demir Perde'yi hatırladım. O dönemde Batı Dünyası'nda elde edilen bilimsel ve teknolojik gelişmeler Sovyetlerden sıkı bir biçimde gizleniyordu. Bu nedenle Ruslar, demir perdenin arkasında, Sovyetler Birliği'nin tüm yükünü kendi başlarına sırtlanmak zorunda kalmışlardı. Arnold'un sözünü ettiği o aile geleneği ile yetişen Rus çocukları, üniversitelerden diplomalarını aldıktan sonra, önlerine çıkan bütün problemleri (bilimsel, teknik vb.) optimum biçimde çözebilmeyi başardılar. Batıda yapılanların tümünü, paralel biçimde, yeniden elde ettiler; kimisini az gecikmeyle, kimisini de daha önce... Bilimin değişik dallarında Nobel ödülleri aldılar, uzaya ilk suni peyk'i gönderdiler (Sputnik-1, 1957), ilk defa uzaya bir insan gönderip sağlıklı biçimde geri getirmeyi başardılar (Yuri Gagarin, 1961), Sovyetleri savunmak amacıyla nükleer ve termo-nükleer silahlar geliştirdiler.

Bunlar bilim ve mühendislik dallarını seçmiş olan Rus çocuklarının başarılarıydı. Ama ben bir başka alanda sergilemiş oldukları başarıyı da Arnold'un sözünü ettiği o aile geleneğine bağlıyorum. O aile geleneği ile yetişmiş olup da devlet adamı olmayı tercih etmiş olanlar (özellikle de Mihail Gorbaçov -hukukçu- ve Boris Yeltsin -mühendis-), temelleri 1917 yılında çok kanlı biçimde atılan ve 1922'de kurulmuş olan Sovyetler Birliği'ni 70 yıl sonra, 1991 sonunda, kansız, kavgasız biçimde dağıtmayı başardılar. Bence bu bir sosyal problemin mühendis kafasıyla, optimum çözümdür. Sovyetler Birliği 70 yıl süresince, İkinci Dünya Savaşı'nın öncesinde ve sonrasında iki kutuplu Dünya'da hüküm süren koşullar altında, her zorluğa katlanılarak yaşatılmaya çalışılmıştı. Ama olayları mühendis mantığıyla doğru analiz etme yeteneği kazanmış olan Rus yöneticiler, ikinci binin son yıllarında Dünya'daki koşulların artık değişmiş olduğunu, Sovyetleri devam ettirmenin hem Ruslar hem de diğerleri için mutsuzluk nedeni olmaktan başka bir işe yaramadığını fark etmişlerdi. Önemli olanla önemsiz olanı cesaretle değerlendirerek optimum çözümün birliğin dağıtılması olduğunu keşfettiler ve gerekeni dostça yaptılar.

Yukarıdaki örneği, çocuklarını çok erken yaşlarda akıllarını rasyonel biçimde kullanmaya heveslendirerek yetiştirmeye özen gösteren toplumların bilimsel ve teknik problemlerini olduğu kadar sosyal

problemlerini de optimum biçimde çözebildiklerini göstermek amacıyla verdim. Gelişmiş dediğimiz toplumların hepsinin (Almanların, Fransızların, İngilizlerin vb.) gelenekleri arasında Arnold'un sözünü ettiğine benzer olanlar vardır. Kendimizi aldatmaya kalkışmadan durumumuzu gözden geçirdiğimizde hemen anlarız ki; bizim geleneklerimiz arasında öyleleri yoktur. Hatta ona tam anlamıyla ters düşen, çok köklü geleneklerimiz vardır. 90 yıl kadar evvel, Cumhuriyetimizin kurulduğu yıllarda büyük babalarımıza yüksek sesle yapılmış olan şu uyarılar bunun bariz bir kanıtıdır: 'Hayatta en hakiki mürşit ilimdir, fendir. İlmin dışında mürşit aramak gaflettir, delalettir ve hatta hıyanettir.' En sondaki hıyanet sözüne ve onun söylenişindeki vurguya özellikle dikkatinizi çekmek isterim. Kime karşı hıyanet? Hıyanet, çocuklarımızdan, gelecek nesillerimizden başkasına karşı olabilir mi? Neden gelişmiş hiçbir ulusun lideri kendi ulusunu bu biçimde uyarmak gereğini duymamış da bizim Cumhuriyetimizin kurucusu buna gerek görmüş? Bu sorunun cevabını ulusal marşımızın içinde yer alan şu türden cümleler apaçık biçimde veriyor: 'Ulusun, korkma, nasıl böyle bir imanı boğar medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar'. Bu sözler yetenekli bir şairin kulağa hoş gelen sözleri değildir. Doksan yıl kadar önce, Cumhuriyetimizi kuran Büyük Millet Meclisinde, mebusların ısrarlı istekleri üzerine tekrar tekrar okunan ve gözyaşları içinde, ayakta alkışlanmış bulunan sözlerdir bunlar. Bunlardan apaçık anlaşılıyor ki; doksan yıl evvel ve onun öncesindeki yüz yıllar boyunca toplumumuz Uygur Dünyayı kendisine düşman hissetmiş, onu ve onun ürünü olan teknolojiyi aşağılamaya çalışarak moralini yükseltmeye çalışmış. Bilim ve teknolojinin yerine, anlamadığı bir dilde okumaya çalıştığı duaları koyarak bütün sıkıntılarını gidermeyi, hastalıkları iyileştirmeyi, çaba göstermeden zenginleşmeyi ve savaşları kazanmayı ummuş.

Mühendislik yerine duaları koyarak her problemin çözülebileceğini ummak bizim klasik geleneklerimizden biri ve en köklüsüdür. Bugün çektiğimiz sıkıntıların en önemli nedenlerinden biridir bu. Bu geleneği yıkmak ve çocuklarımızı Arnold'un söylediğine benzer bir yöntemle motive etmek için Cumhuriyetin ilk yıllarında değişik önlemler düşünüldü. Örneğin, ortaokulun sonunda bütün Türkiye ölçeğinde eleme sınavları, lisenin sonunda da olgunluk sınavları yapıldı (sadece kompozisyon, felsefe-sosyoloji, cebir-geometri ve fizik derslerinden !). Bunlara ek olarak, ülkemizin biricik teknik üniversitesi olan İTÜ'ye giriş için de efsane olarak nitelendirilebilecek türden sınavlar vardı. O sınavları yüksek derecelerle başarmaya heves etmiş olan çocuklar, onların aileleri ve öğretmenleri ciddi çaba gösterirlerdi. Ama uygulama, Cumhuriyetin yirminci yılından sonra, oy avcılığı yarışıyla git gide artan bir hızla ters dönmeye başladı ve klasik geleneklerimize geri dönüş hevesini okumuş kesimde bile belirgin hale getirdi. Bu günlerde, henüz Türkçeyi doğru dürüst konuşup yazamayan, sayıları düzgün sayma

becerisini kazanamamış beş altı yaşındaki çocuklarımızı Arap harfleri ile Arapça öğrenmeye; cinlere, şeytanlara vb. hikâyelere ilgi duymaya teşvik ediyor duruma geldik. Bunun sonuçlarını yakın gelecekte hep birlikte göreceğiz, bazı bedelleri hep birlikte ödeyeceğiz.

Ama, şu anda farkında olmadan ödemekte olduğumuz bedeller de var: Uzun yıllardan beri ülkemizi kana bulayan Kürt-Türk problemine, önemliyi önemsizden ayırarak optimum çözüm bulamamışken, Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında tarihin derinliklerine gömülmeye çalışılmış olan Sünni-Alevi, ümmetçi-milliyetçi, dindar-laik vb. kavgalarını yeniden hortlatmış olmamızın; "Yurtta sulh cihanda sulh" ilkesini terk edip burnumuzun dibindeki Suriye'de otoritenin yok olmasına katkı vermemizin ulusumuza ve devletimize vermiş olduğu maddi ve manevi zararları mühendis mantığıyla tartışmamız gerekiyor.

Bugün beş altı yaşlarındaki çocuklarımızın zamanı akıl dışı hikâyeleri bellekle heder edilirken, yetişmiş insanlarımızın zamanı da değersiz politik kavgaları izlemeye zorlanarak heder edilmektedir...

Bize yazık oluyor. Hepimize...

ÖZGEÇMİŞ

14 Mayıs 1935 yılında Urfâda dünyaya gelen Mithat İdemen, ilköğretimini Kurtuluş ve Cumhuriyet İlkokullarında tamamlayıp Urfa Lisesinde ortaöğrenimine devam etti. Lise ikinci sınıftan sonra, ailesinin Urfâdan ayrılıp İstanbul'a yerleşmesi üzerine Pertevniyal Lisesine kayıt olan İdemen 1953 yılında bu okuldan mezun oldu ve aynı yıl İstanbul Teknik Üniversitesi Makina Fakültesinde öğrenime başladı, bir yıl sonra da Elektrik Fakültesine geçerek öğrenimini orada sürdürdü.

51

1956 yılında 3. sınıfın sonunda 'mekanik' dalında Ağaoğlu Ödülünü alan İdemen, 1958'de Elektrik Fakültesi Zayıf Akım Kolundan mezun olduktan hemen sonra Makine Fakültesi Matematik Kürsüsünde asistan olarak göreve başladı ve iki yıl sonra, 1960 yılında, kazandığı NATO bursuyla Fransa'ya giderek Paris Fen Fakültesi Elektronik Enstitüsünde Teorik Fizik Dalında doktora çalışması yaptı. 1963'te İTÜ'ye, Matematik Kürsüsüne dönen Mithat İdemen 1969 yılında matematik doçenti unvanını aldı.

1970 Şubatında İTÜ Elektrik Fakültesi Elektromanyetik Alanlar Kürsüsüne atanan Doç. Dr. İdemen, 1971-1972 yılları arasında, Fransız Hükümetinin verdiği araştırma bursuyla tekrar Fransa'ya giderek, Henri Poincaré Enstitüsünde matematik üzerine çalışmalarda bulundu.

1975 yılında profesör olan Mithat İdemen, 1976-1980 yılları arasında İTÜ Elektrik Fakültesi Dekan Yardımcılığı görevini üstlendi. İTÜ de değişik kademelerde 1997 yılına kadar sürdürdüğü öğretim üyeliği görevine ek olarak, Tübitak Marmara Araştırma Merkezi Uygulamalı Matematik Bölümünde de değişik düzeylerde araştırma uzmanı ve Bölüm Başkanı olarak görev almış olan İdemen, iki defa da TÜBİTAK Bilim Kurulu üyeliğinde bulunmuştur (1995, 2001-2002).

1981 yılında, kendisinin geliştirdiği bir entegral dönüşüm ve onun kırımının geometrik teorisindeki uygulamaları nedeniyle Sedat Simavi Ödülünü, 1983 yılında da, dalga yayılımındaki çalışmalarıyla TÜBİTAK Bilim Ödülünü aldı.

1993 yılında (TÜBA) Türkiye Bilimler Akademisi'ne üye seçilen ve 2004 yılında Şeref Üyesi olan Prof. Dr. Mithat İdemen, 2011 yılında Hükümetin çıkardığı yeni yasayla TÜBA'ya yapacağı müdahaleyi protesto ederek TÜBA'dan ayrıldı. Halen, uluslararası nitelikteki IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers), SIAM (Society for Industrial and Applied Mathematics) ve AMS (American Mathematical Society)'nin üyesidir.

1993 yılında Türkiye'nin URSI (Union Radio Science International)'ye üye olmasını sağlayan Prof. Dr. İdemen 1996 yılına kadar URSİ Türkiye Ulusal Komitesinin başkanlığını yapmıştır.

İTÜ Vakfı Bilim Ödülünü aldığı 1997 yılının 16 Mayıs'ında İTÜ'den ayrılan Prof. Dr. İdemen, aynı yıl Işık Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev aldı ve 1999 - 2005 yılları arasında bu üniversitede Mühendislik Fakültesi Dekanlığını yürüttü. 2005- 2011 yıllarında Yeditepe Üniversitesi Matematik Bölümü'nde öğretim üyeliği yapmış olan İdemen, halen Okan Üniversitesinde görevlidir.

Elektromanyetik Teoriye yapmış olduğu katkılar nedeniyle 2005 yılında Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsünde onursal doktora unvanını; 2008 yılında da International MMET (Mathematical Methods in Electromagnetic Theory) Konferansında Khizhnyak ödülünü alan İdemen 2002'den beri 1992 yılında Nobel Ödülü sahibi Glenn Seaborg tarafından tesis edilmiş bulunan WIF (World Innovation Foundation)'ın üyesidir.

Uluslararası nitelikteki değişik dergilerde 60'dan fazla makalesi, aynı nitelikteki kongrelere sunulmuş 40'a yakın bildirisi olan Prof. Dr. İdemen'in biri John-Wiley tarafından İngilizce, diğerleri de İTÜ Vakfı ve Okan Üniversitesi tarafından Türkçe basılmış 5 kitabı vardır.

Mithat İdemen evli ve üç çocuk, üç torun, iki de torun çocuğu sahibidir.